

İLKÖĞRETİM 8.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SIFATLARI
KULLANMA BECERİSİ İLE OKUL BAŞARILARI
ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Sabri CEYLAN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yard. Doç.Dr. Musa ÇİFÇİ

Afyonkarahisar

2006

İLKÖĞRETİM 8.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SIFATLARI KULLANMA BECERİSİ
İLE OKUL BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Sabri CEYLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Musa ÇİFÇİ

Afyonkarahisar
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

2006

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

İLKÖĞRETİM 8.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SIFATLARI KULLANMA BECERİSİ İLE OKUL BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Sabri CEYLAN

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2006

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Musa ÇİFÇİ

ÖZET

Bu çalışmada, Uşak merkezdeki ilköğretim okullarında 2003/2004 eğitim-öğretim yılında 8. sınıftaki öğrencilerin okul başarıları ile sıfat kullanımı arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasına yöneliktir.

Çalışmada Uşak merkezdeki ilköğretim okulları Orta Öğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavındaki başarılarına göre; yüksek düzeyde başarılı, orta düzeyde başarılı, düşük düzeyde başarılı olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Bu okullar içinden her grubu temsil etmek üzere iki okul random yöntemiyle seçilmiştir. Çalışmaya denek olarak her okuldan 40 öğrenci olmak üzere toplam 240 öğrenci katılmıştır.

Bu öğrencilere anı, serbest ve gezi yazısı türlerinde yazılar yazdırılmış ve bu öğrencilere sıfatlara ilgili test soruları çözdürülmüştür.

Öğrencilerin yazılarındaki sıfat sayıları tespit edilmiştir. Toplam sıfat sayısı ile öğrencilerin sıfatlarla ilgili testteki doğru cevapları ve ders başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Öğrencilerin anı, serbest ve gezi yazısı türlerindeki sıfat sayıları ile yazılı anlatımlarındaki toplam sıfat sayıları belirlenmiştir. Yazılı anlatımlarındaki sıfat

sayısıyla Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce ve Sosyal Bilgiler ders başarıları arasındaki ilişkiler incelemiştir.

Yazı türlerine göre sıfat sayısı karşılaştırıldığında gezi yazısında kullanılan sıfat sayısının serbest ve anı yazısı türüne göre daha fazla olduğu görülmüştür. Yine araştırmada uygulama yapılan okulların Orta Öğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavındaki gösterdikleri başarıyla toplam sıfat kullanımları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın sonucunda toplam sıfat kullanımıyla Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce ve Sosyal Bilgiler ders başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Sıfat, Yazılı Anlatım, Okul Başarısı, Türkçe Eğitimi

ABSTRACT
THE RELATIONSHIP BETWEEN THE ABILITY OF USING THE ADJECTIVES
AND SUCCESS AT THE SCHOOL OF 8.TH CLASS
STUDENTS OF PRIMARY SCHOOL.

By
Sabri CEYLAN

Turkish Education Program
Afyon Kocatepe University, The Institute of Social Sciences

January 2006

Advisor: Asst. Prof. Dr. Musa ÇİFÇİ

This work mainly aims to determine the relation between the usage of adjectives and school success in 2003/2004 Term at 8.th classes of Uşak's central primary school.

In the work, Uşak's central primary schools divided in to three groups as advanced grade, medium grade and low grade according to their success at High Schools Registration and Evaluation Exam. Amongst these schools, two schools have been chosen by random method in order to represent every group 40 students from each school and totally 240 students have attended as test subject.

We have had these students write memoir writing, free writing and article of travel and also test questions about adjectives have been answered by these students.

The number of adjectives at student's works have been determined. The relation between the total number of adjectives, the right answer of students at tests and their successes at article has been researched student's total number of adjectives at free writing, memoir writing, article of travel and writing skills determined.

The relations amongst the number of adjectives at written skills and the successes of courses like Turkish, Science and Maths, English, Social have been studied.

Compared with memoir writing and free writing, is seen that article of travels has more adjective usage.

It's also determined that there is a meaningful relation between the schools High School's Registration and Evaluation Exam success and total adjective usage.

As the result of research, a meaningful relation amongst the usage of adjective with the courses; Turkish, Science and Maths, English and Social has been determined.

KEY WORDS: Adjective, Written Skills, Academic Success, Turkish Educaion.

ÖNSÖZ

Dil, söz ya da yazı vasıtasıyla bireyler arasında iletişimi sağlayan bir araçtır. Dil, sadece bireyler arasında iletişimi sağlamakla kalmaz aynı zamanda bireyleri millet yapan bağları da kurar. Bu bağlar dil vasıtasıyla nesilden nesile aktarılır. Böylelikle millet olmanın gereği olan fikir, iş, amaç, tarih ve kültür birliği dille sağlanır.

Günümüzde, küreselleşmenin de etkisiyle tüm milletler gibi milletimiz de diğer milletlerden çok çeşitli şekillerde etkilenmektedir. Bu etkilenme hayatın her alanında varlığını göstermekle birlikte en belirgin olarak dilde karşımıza çıkmaktadır. Dilin kaybeden milletlerin benliğini de kaybedeceği gerçeği asla unutulmamalıdır. Yetişen nesillere her şeyden önce anadilleri yani Türkçemiz en iyi biçimde öğretilmeli ve onlarda anadili bilinci ve sevgisi oluşturulmalıdır. Bu nedenle anadili üzerine yapılan çalışmalar büyük önem arz etmektedir.

Anadili eğitiminin önemini lisans derslerinde kavratılan ve bu öneme binaen temel dil becerilerinin en son halkası olan yazılı anlatımın etkili ve güzel bir biçimde gerçekleştirilmesinde sıfatların rolü ve bunun okul başarısına etkileri konusunda yaptığım yüksek lisans tez çalışmamda kendisini tanıdığım günden bu yana her konuda olduğu gibi yüksek lisans tezimde de hiçbir yardım ve desteği esirgemeyen değerli hocam, tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Musa ÇİFÇİ'ye

Yaptığı çalışmalar ve gösterdiği gayretle her zaman için liseden bu yana öğrencisi olmakla kıvanç duyduğum Öğrt. Görv. İbrahim ÖZKAN'a

Çalışmam sırasında eğitimimin her kademesinde yanımda olan ve desteğini esirgemeyen aileme, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Ahmet YATAR ve ailesine; anlayışından dolayı nişanım Suna DOĞRU'ya teşekkür ederim.

Sabri Ceylan

Özgeçmiş

Sabri CEYLAN

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans: 2004 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uşak Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği

Lise: 1999 Sandıklı Anadolu Lisesi, Afyonkarahisar

İş / İstihdam:

2006 Uşak Merkez Atatürk Lisesi Türkçe Öğretmeni

Kişisel Bilgiler:

Doğum Yeri ve Yılı: Afyon / Sandıklı, 1 Ağustos 1982 Cinsiyet: Erkek

Yabancı Dil

İngilizce

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖZGEÇMİŞ.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar.....	vii
KISALTMALAR.....	ix

I. BÖLÜM:.....

GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Kavram ve Tanımlar.....	2
1. Sıfat.....	2
a. Niteleme Sıfatı.....	3
b. Belirtme Sıfatları.....	4
c. İşaret Sıfatı.....	5
d. Belgisiz Sıfat.....	6
e. Soru Sıfatı.....	6
f. Sayı Sıfatları.....	7
g. Asıl Sayı Sıfatı.....	9
h. Sıra Say Sıfatı.....	9
i. Kesir Sayı Sıfatı.....	10
k. Üleştirme Sayı Sıfatı.....	11

l. Topluluk Sayı Sıfatı.....	12
m. Adlaşmış Sıfat.....	12
n. Unvan Sıfatı.....	13
p. Sıfat Tamlaması.....	14
r. Sıfatlarda Pekiştirme.....	15
s. Sıfat – fiiller.....	15
2. Okul Başarısı (Akademik Başarı)	17
3. Yazılı Anlatım.....	18
4. Gezi (Seyahat) Yazısı.....	18
5. Anı (Hatıra)Yazısı.....	19
6. Anadili.....	20
7. Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı	21
Alan Literatürü.....	23
1. Dil.....	23
2. Dil – Düşünme İlişkisi.....	26
3. Dil – Sözcük İlişkisi.....	28
4. Dil – Yazılı Anlatım İlişkisi.....	29
5. Dil Bilgisinde Sıfatların Öğretimi.....	31
6. Sıfat Kullanımı – Yazılı Anlatım İlişkisi.....	33
7. Temel Dil Becerileri – Yazılı Anlatım İlişkisi.....	37
8. Yazılı Anlatım – Okul Başarısı İlişkisi.....	43
Alanla İlgili Yapılmış Olan Çalışmalar.....	45
II. BÖLÜM.....	
MATERİYAL ve METOT.....	50
1. Araştırmanın Önemi.....	50

2. Araştırmanın Amacı.....	52
3. Araştırma Soruları.....	53
4. Varsayımlar.....	54
5. Sınırlılıklar.....	54
6. Araştırma Modeli.....	55
7. Evren.....	55
8. Örneklem.....	55
9. Verilerin Toplanması.....	55
10. Verilerin Çözümlemesi.....	57
III. BÖLÜM	
BULGULAR ve YORUMLARI	58
IV. BÖLÜM	
SONUÇ ve ÖNERİLER	84
1. Sonuç.....	84
2. Öneriler.....	85
KAYNAKÇA	87
EKLER	
EK 1. Sıfatlarla İlgili Uygulanan Test Soruları	
EK 2. 2003–2004 Eğitim Öğretim Yılı Uşak İli Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Bilgileri	
EK 3. Yüksek Lisans Tezinin İlköğretim Okullarında Uygulanması İle İlgili Milli Eğitim Bakanlığı İzni	
EK 4. Yüksek Lisans Tezinin İlköğretim Okullarında Uygulanması İle İlgili Milli Eğitim Müdürlüğü İzni	
EK 5. Öğrencilerin Yazdığı Kompozisyon Örnekleri	

TABLÖLAR**sayfa**

Tablo 1. Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulundaki Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması	58
Tablo 2. Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazlı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi	60
Tablo 3. Mehmetçik İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması	62
Tablo 4. Mehmetçik İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazlı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi	64
Tablo 5. Atatürk İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması	66
Tablo 6. Atatürk İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazlı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi	68
Tablo 7. Bir Eylül İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması	70

Tablo 8. Bir Eylül İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazlı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi **72**

Tablo 9. Aybey İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması **74**

Tablo 10. Aybey İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazlı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi **76**

Tablo 11. Hasan Hilmi İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarısız Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması **78**

Tablo 12. Hasan Hilmi İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazlı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi **80**

Tablo 13. Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının OKS Başarısına göre Belirlenen Okul Gruplarına Göre Karşılaştırılması **82**

KISALTMALAR:

test: Öğrencilerin sıfatlarla ilgili testteki sorulara verdikleri doğru cevap sayısı

toplam: Öğrencilerin üç yazı türünde kullandıkları toplam sıfat sayısı

gezi: Öğrencilerin gezi yazısı türünde kullandıkları sıfat sayısı

serbest: Öğrencilerin serbest türdeki kompozisyonda kullandıkları sıfat sayısı

anı: Öğrencilerin anı türünde kullandıkları sıfat sayısı

Başarılı: Uygulama okulundaki ders başarı notları yüksek olan 20 öğrenci

Başarı düzeyi düşük: Uygulama okulunda ders başarı notları düşük olan 20 öğrenci

Toplam: Uygulama okulundaki 20 başarılı ve 20 başarı düzeyi düşük öğrenciden oluşan 40 kişilik denek grubu

Gazi: Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu

mehmt: Mehmetçik İlköğretim Okulu

Atatürk: Atatürk İlköğretim Okulu

Bireylül: Bir Eylül İlköğretim Okulu

Aybey: Aybey İlköğretim Okulu

Hhilmi. Hasan Hilmi İlköğretim Okulu

Türkçe: Türkçe dersi başarı notu

fenmat: Fen Bilgisi ve Matematik derslerinin not ortalaması

İngilizce: İngilizce dersi başarı notu

Sosyalb: Sosyal Bilgiler dersi başarı notu

AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi

C: Cilt

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

N: Öğrenci Sayısı

OKS: Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı

Ort: Ortalama

s : Sayfa

SS: Standart Sapma

TDK: Türk Dil Kurumu

I. BÖLÜM

Bu bölümde, araştırmaya konu olan problem durumu ve araştırma ile ilgili kavram ve tanımlara yer verilmiştir. Bu kavram ve tanımlar arasında incelenen kaynaklardaki benzerlik ve farklılıklar ele alınmıştır. Alan ili ilgili literatür taraması yapılarak konuyla ilgili yapılmış olan çalışmalar hakkında bilgiler sunulmuştur.

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU:

Dil için, insanın dünyadaki yerini ve değerini belirleyen en önemli etkenlerden biri diyebiliriz. Çünkü dil, düşünme gibi, insanı insan yapan niteliklerden biridir. Bireyin duygularını, düşüncelerini, isteklerini, arzularını açığı çıkarmasına, bir toplum içerisinde yaşamını sürdürmesine olanak sağlar.¹

Günümüzde iletişimin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Bireylerin iletişimde başarılı olması onların sosyalleşmelerini sağlamakta bununla birlikte toplumdaki yerlerini de belirlemektedir. Anadilini iyi kullanan bireylerin hayatın her alanında başarılı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Dilin önemi sadece iletişim yönünden kaynaklanmaz. Dilin bireyleri millet yapması, bu sayede bir milletin maddi ve manevi birikimi olan kültürün devamını sağlaması dilin önemini daha da arttırmaktadır.

Temel dil becerileri anlama ve anlatma olmak üzere iki ana grupta toplanmaktadır. Anlatma konuşma ve yazma ile anlama ise okuma ve dinlemeyle gerçekleşmektedir. Anlatım becerisinin son halkası olan ve belirli bir eğitim ve öğretim süreci sonunda ortaya çıkan yazılı anlatım da iletişim açısından oldukça önemlidir.

Yazma becerisinin daha etkili bir şekilde gerçekleşmesinde, bireyin doğru cümle kurması, yazım ve noktalama kurallarına uymasının yanı sıra kelime dağarcığı da çok büyük önem taşımaktadır. Kelime dağarcığının zengin olmaması ya da kısıtlı olması anlatımın tesirini azaltmakta ve anlatılanları sıradanlaştırmaktadır. Anlatımın daha etkili olması ve anlatılan duygu, düşünce hayal ya da isteklerin ayrıntılı ve anlaşılır bir biçimde yazıya dökülmesinde isimleri niteleyen kelimeler olan sıfatların rolü büyüktür.

Temel dil becerilerinden olan yazma insan için bir ihtiyaçtır. İnsan okuyarak ve dinleyerek edindiklerini, yazarak dışarıya verir. Bu sırada insan düşünür ve düşününce

---

¹ Doğan AKSAN, Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995, s.11

de doğruyu, güzeli, hoşu, beğenileceği bulur ve etkili biçimde anlatır. Yazmak için düşünmek gerekir. Öğrenci iyi yazamıyorsa iyi düşünemiyor demektir.²

Anadilinin önemine ve dört temel bil becerisinin bir bütün olduğuna ilişkin görüşlerini Sedat SEVER şu şekilde ifade etmektedir: “ Bireyin anadiliyle doğru, açık ve etkili bir iletişim gerçekleştirilmesi dört temel becerinin bir bütünsellik içinde gelişmesine bağlıdır. Çünkü dilsel becerilerden birinin gelişimi öteki becerilerin gelişimine de katkı sağlar. Sözelimi, okuduğunu anlama becerisindeki gelişme sözcük dağarcığını zenginleştirmekte, bu durum bireyin yazma, konuşma becerilerini de etkileyerek, onun daha iyi ve etkili yazabilmesini ve konuşabilmesini sağlamaktadır.”³

Yazılı anlatımda sıfat kullanımıyla okuldaki akademik başarı arasında ilişki var mıdır? Teorik biçimde ve sadece dilbilgisinde kelime türlerinden biri olarak okullarımızda öğretilen sıfatlar yazılı anlatımda ne ölçüde kullanılmakta ve öğrencilerin ders başarısını hangi ölçüde etkilemektedir? Dilbilgisi konularından biri olarak 5. sınıftan 8. sınıfa kadar verilen sıfat bilgilerini öğrenciler yazılı anlatımlarında ne oranda kullanabilmektedirler? Öğrencilere yazılı anlatımlarının daha etkili olmasında sıfatların rolünü kavratmak için ne tür çalışmalar yapılabilir? Soruları problem olarak araştırmacıların önüne çıkmaktadır.

2. KAVRAM VE TANIMLAR

2.1. Sıfat:

“ Türkiye Türkçesinde çok geniş bir yeri olan sıfatlar, adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözcüklerdir.”⁴

“ Varlıkların özelliklerini belirten ve adlardan önce gelen sözcüklere sıfat denir.”⁵

“ Varlıkları niteleyen ya da belirten kelimelere sıfat denir.”⁶

² İdris KARAKUŞ, Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, Anıtepe Yayıncılık, Ankara, 2002, s.113

³ Sedat SEVER, Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 4

⁴ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 827, Ankara, 2003, s.333

⁵ Mehmet HENGİRMEN, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınevi, Ankara, 1998, s.132

⁶ Haydar EDİSKUN, Türk Dilbilgisi, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2004, s.132

“ Hem bir varlık ve niteliğe hem de onun bir vasfına delalet eden isim sıfat adını alır.”⁷

“ Nesnelerin özelliklerini belirten kelimelere sıfat denir.”⁸

“ Sıfatlar, adların niteliklerini, ne durumda olduklarını, çoğu kez sayılarını, ölçülerini gösteren, soran ya da belirten sözcüklerdir.”⁹

“ Bir adı nitelik, nicelik, yer ve sıra vb. yönünden niteleyen ya da belirten sözcüklere sıfat denir.”¹⁰

Bu tanımlardan hareketle sıfat, varlıkların çeşitli özelliklerini niteleme ya da belirtme yoluyla anlatmayı ve tanıtmayı sağlayan kelimelerdir.

2.1.1. Niteleme Sıfatı

“ Nitelik sıfatları, canlı ve cansız varlıkların renk, şekil, biçim, tat, koku, mesafe, huy, alışkanlık, yetenek, beceri gibi türlü dış ve iç özelliklerini bildiren sıfatlardır.”¹¹

“ Adı niteleyen sıfatlara niteleme sıfatları denir. Niteleme sıfatları genellikle varlıkların iyi, kötü, sarı, kırmızı, az, çok gibi özelliklerini belirtir.”¹²

“ Varlıkları niteleyen, yani onların nasıl olduklarını gösteren sıfatlara niteleme sıfatları denir.”¹³

“ Vasıflandırma sıfatları nesnelerin bünyesinde bulunan vasıfları gösteren kelimelerdir. Bütün vasıf isimleri, istisnalar dışındaki vasıf ifade eden bütün ortak isimler vasıflandırma sıfatı olabilirler. Bu sebeple vasıflandırma sıfatları sayısızdır.”¹⁴

“ İsimlere ait nitelikleri ifade eden sıfatlar, niteleme sıfatlarıdır. Renk, durum, huy, vücuda ait vasıf gibi çeşitli anlamlardan birini taşırlar.”¹⁵

⁷ Kaya BİLGİL, Türkçe Dilbilgisi, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1982, s.189

⁸ Erdoğan BOZ, Editör Erdoğan BOZ, Türk Dili ve Kompozisyon, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı, Afyon, 2003, s.215

⁹ Cevdet YALÇIN, Türk Dili ve Kompozisyon, (Planlı Konuşma ve Yazma Sanatı), ART Basın Yayın, İstanbul, 2001, s.86

¹⁰ Meral ÜNAL, M. Yavuz ÖNER, Nevin BAYRAK, İlköğretim Türkçe Kitabı 6, Devlet Kitapları, İstanbul, 2005, s.86

¹¹ KORKMAZ, s.361

¹² HENGİRMEN, s.132

¹³ EDİSKUN, s.133

¹⁴ Muharrem ERGİN, Üniversiteler İçin Türk Dili, Bayrak Basım-Yayımları, İstanbul, 2002, s.274

“ Varlıkların rengini, biçimini, durumunu niteleyen ön adlara niteleme sıfatı denir.”¹⁶

Bu durumda niteleme sıfatı, isimlerin renk, durum ve şekil gibi çeşitli niteliklerini gösteren ve onların nasıl olduklarını belirten sıfatlara denir. Bütün isimler niteleme sıfatı olarak kullanılabilirler.

2.1.2. Belirtme Sıfatları

“ Belirtme sıfatları, niteleme sıfatlarından farklı olarak varlıkları niteleme değil belirtme işlevi yüklemiş olan sıfatlardır. Kendi içinde, işaret (gösterme) sayı sıfatları, soru sıfatları ve belirsizlik sıfatları olmak üzere dört alt gruba ayrılırlar.”¹⁷

“ Adları sayı belirterek, göstererek, soru sorarak ya da belgisiz olarak belirten sıfatlara belirtme sıfatları denir.”¹⁸

“ Nesnelerin dış özelliklerini belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar, nesnelerin yerlerini, sayılarını belirten veya nesnelere soru ve belirsiz olarak belirten sıfatlardır. Belirtme sıfatları dört çeşittir.”¹⁹

“ Varlıkları işaret, sayı, belirsizlik ve soru yoluyla belirten sıfatlara belirtme sıfatları denir.”²⁰

“ Belirtme sıfatları varlıkların dış vasıflarını belirten sıfatlardır. Bunlar nesnelerin bünyesinde olan bir vasfı göstermez, sadece nesneye yapışık olmayan dış vasıfları belirtirler.”²¹

“ Adlardan önce gelip onların sayılarını bildiren, yerlerini işaret eden, durumlarını sorarak ya da kesin olmayan biçimde belirten ön adlara belirtme sıfatları denir.”²²

---

¹⁵ BİLGEGİL, s.189

¹⁶ Ünal, ÖNER, BAYRAK, s.86

¹⁷ KORKMAZ, s.35

¹⁸ HENGİRMEN, s.138

¹⁹ BOZ, s.121

²⁰ EDİSKUN, s.133

²¹ ERGİN, s.274

²² Ünal, ÖNER, BAYRAK s.89

Tanımlardan hareketle, belirtme sıfatları, varlıkların kendi nitelikleri olmayan dış etkenlere bağlı olan özelliklerini belirten sıfatlar olup dört tanedir. Bunlar işaret sıfatı, belgisiz sıfat, sayı sıfatları ve soru sıfatıdır.

2.1.3. İşaret (Gösterme) Sıfatı

“ İşaret sıfatları varlıkları gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Belirtme, varlıkların buldukları yeri mekândaki, zamandaki veya tasavvurdaki uzaklık derecelerine göre göstererek yapılır.”²³

“ Adları göstererek belirten sıfatlara işaret sıfatları denir. İşaret sıfatları bu, şu, o sözcüklerinden oluşur.”²⁴

“ Nesnelerin yerlerini işaret yoluyla belirten sıfatlardır. İşaret sıfatları aslında zamirdirler. Bir ismin önüne gelip onu belirttiklerinde sıfat olurlar.”²⁵

“ Varlıkları işaret yoluyla belirten sıfatlardır.”²⁶

“ İşaret sıfatları nesnelere yerlerini işaret etmek suretiyle belirten kelimelerdir. Bugün asıl canlı işaret sıfatları, bu, şu, o’ dur.”²⁷

“ İsimleri işaret yoluyla belirten sıfatlardır. İsme sorulan “hangi” sorusunun karşılığıdır. “ Bu, şu, o, öteki, beriki, buradaki, şuradaki...” bu sözcükler bir ismin önüne geldiğinde işaret sıfatı olur.”²⁸

Buna göre, işaret sıfatı, varlıkları işaret yani gösterme yoluyla ifade ederek onların yerlerini işaretle göstermeyi sağlayan sıfatlara denir.

2.1.4. Belgisiz (Belirsiz) Sıfat

“ Belirsizlik sıfatları, varlık ve nesnelerin sayı ve miktarını açık ve kesin olarak değil kabataslak, belirsiz olarak bildiren sıfatlardır.”²⁹

---

²³ KORKMAZ, s.385

²⁴ HENGİRMEN, s.138

²⁵ BOZ, s.121

²⁶ EDİSKUN, s.133

²⁷ ERGİN, s.274

²⁸ Ünal, ÖNER, BAYRAK, s.93

²⁹ KORKMAZ, s.395

“ Adları kesin olarak belirtmeyen sıfatlara belgisiz sıfatlar denir. Belgisiz sıfatlar genellikle hiç, bir, birtakım, birkaç, her, bazı nice gibi kelimelerden oluşur.”³⁰

“ Nesnelere belirsiz olarak belirten vasıflardır.”³¹

“ Belgisiz sıfatlar, varlıkları belirsiz olarak belirten sıfatlardır. Belgisiz sıfatlar, varlıkların özellikle sayı ve miktarlarını belirsiz olarak bildirirler.”³²

“ Belirsizlik sıfatları nesnelere belirsiz olarak bildiren sıfatlardır.”³³

“ İsimlerin sayı bakımından belirsizliklerini ifade eden sıfatlardır. Bir, birkaç, biraz, birçok, bütün, tüm, bazı, kimi, birtakım, her, hiçbir... gibi gözcüklerdir.”³⁴

Buradan hareketle belgisiz sıfat varlıklarının özelliklerini ya da niteliklerini kesinlik taşımayan, belirsiz şekilde ifade eden sıfatlardır.

2.1.5. Soru Sıfatı

“ Soru sıfatları, varlık ve nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır. Sıfatın bu işlevi adın önüne getirilen kaç, kaçar, kaçınıcı, hangi, ne, nasıl, neredeki gibi soru özellikli kelimelerle sağlanır.”³⁵

“ Soru sıfatları adları soru yönünden belirtir.”³⁶

“Nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır: Kaç kişi, kaç tane, ne zaman, nasıl iş neredeki cadde vb.”³⁷

“ Soru sıfatları, varlıkların durumlarını, yerlerini, sayılarını soru yoluyla belirten sıfatlardır.”³⁸

“ Nesnelere soru halinde belirten sıfatlardır.”³⁹

---

³⁰ HENGİRMEN, s.138

³¹ BOZ, s.123

³² EDİSKUN, s.137

³³ ERGİN s.279

³⁴ Ünal, ÖNER, BAYRAK, s.93

³⁵ KORKMAZ, s.393

³⁶ HENGİRMEN, s.139

³⁷ BOZ, s.123

³⁸ EDİSKUN, s.143

³⁹ ERGİN, s.277

“ İsimleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. Başlıcaları şunlardır: Nasıl, hangi, kaç, kaçınıcı, kaçça, ne... vb.”⁴⁰

Bu durumda varlıkların yer sayı ve özelliklerini çeşitli soru sözcükleriyle belirten sıfatlara soru sıfatı denir.

2.1.6. Sayı Sıfatları

“ Sayı sıfatları, adları sayı gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar aslında birer sayı adı iseler de adlar önünde artık tam bir sıfat görevi yüklenmişler, kalıcı birer sığata dönüşmüşlerdir. Sayı sıfatları, önlerine geldikleri adları yalnız sayıları ile ya da dereceli olarak ya bölüştürmeli yahut da orantıya dayanan bir parça bir kesir olarak belirtirler.

Bunların sayıyı topluluk biçiminde gösteren bir türü de vardır. Sayı sıfatları birbirinden ayrılan bu işlevleri dolayısıyla asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesirli sayı sıfatları ve topluluk sayı sıfatları olmak üzere beş alt gruba ayrılırlar. Bunlar: Asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları.”⁴¹

“ Adları sayı yönünden belirten sözcüklere sayı sıfatları denir. Sayı sıfatları şu bölümlere ayrılır: Asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları.”⁴²

“ Nesnelerin sayılarını belirten sıfatlardır. Sayı sıfatları, tek başlarına sayı isimleridir. Bir ismin önüne gelip onu belirttiklerinde sayı sıfatı olurlar ve beşe ayrılırlar: Asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları, topluluk sayı sıfatları.”⁴³

“ Sayı sıfatları, varlıkların sayılarını, sıralarını, eşit bölümlerini, parçalarını belirten sıfatlardır. Sayı sıfatları dörde ayrılırlar: Asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları”⁴⁴

“ Sayı sıfatları nesnelerin sayılarını bildirmek suretiyle belirten kelimelerdir. Bunlar da tabî tek başlarına sayı isimleridir. Ancak nesnelerin önünde sayı sıfatı gibi

⁴⁰ Süheyla DOĞRUDEL, Selçuk KURTER, Muzeffer GÜNDOĞDU, İlköğretim Türkçe Ders Kitabı7, Devlet Kitapları, s.73

⁴¹ KORKMAZ, s.387-388

⁴² HENGİRMEN, s.140

⁴³ BOZ, s.122

⁴⁴ EDİSKUN, s.134

kullanılırlar. Sayı sıfatları beş çeşittir: Asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları, topluluk sayı sıfatları.”⁴⁵

“ Sayı sıfatları, isimleri sayı bakımından belirten sıfatlardır. Beşe ayrılırlar: Asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları.”⁴⁶

Burada dikkati çeken husus sayı sıfatlarının tanımlarının benzer nitelikler ve özellikler taşımasına rağmen gramer yazarları arasında sayı sıfatlarının çeşidi bakımından görüş birliği olmayışıdır. KORKMAZ, BOZ, ERGİN sayı sıfatlarını beş adet olarak belirtmişler ve bunları *asıl sayı sıfatları*, *sıra sayı sıfatları*, *üleştirme sayı sıfatları*, *kesir sayı sıfatları* ve *topluluk sayı sıfatları* şeklinde gruplandırmışlardır. HENGİRMEN, EDİSKUN, ÜNAL, ÖNER ve BAYRAK ise sayı sıfatlarını dörde ayırmışlar ve bunu asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları şeklinde gruplandırmışlardır. Gramer yazarları arasında *topluluk sayı sıfatının sayı sıfatlarından* biri olup olmadığı konusunda görüş birliği olmadığı görülmektedir. İlköğretim Okulları Yıllık Çalışma Planlarında da topluluk sayı sıfatı teriminin geçmesine rağmen ilköğretim Türkçe ders kitapları incelendiğinde bazı kitapların topluluk sayı sıfatına yer verdiği bazı kitapların ise yer vermediği görülmektedir. Aynı durum OKS’ye hazırlık kitaplarında da görülmektedir. Araştırma Türkiye Türkçesinde sıfat kavramını irdelemekten ziyade yazılı anlatımda sıfat kullanımı üzerine olduğu için bu tartışmalı konuya sadece değinmekle yetinilmiştir.

Araştırma yapılan okullardaki Türkçe kitapları arasından random yöntemiyle seçim yapılmış ve bu seçime göre ÜNAL, ÖNER ve BAYRAK’ın kitabı araştırmamızda kaynak kitap olarak alınmıştır. Bu kitapta topluluk sayı sıfatı asıl sayı sıfatlarından biri olarak alınmadığından araştırmaya da topluluk sayı sıfatı dahil edilmemiştir. Sayı sıfatların anlatıldıktan sonra topluluk sayı sıfatı hakkında kısaca bilgi verilecektir.

Buna göre, sayı sıfatları tek başlarına birer sayı ismi olan fakat isimlerin önüne gelerek onları sayı yönünden niteleyen sıfatlardır.

2.1.6. 1. Asıl Sayı Sıfatı

⁴⁵ ERGİN, s.275

⁴⁶ DOĞRUEL, KUDRET ve GÜNDOĞDU, s.73

“ Asıl sayı sıfatları, eklendikleri, adla birer sıfat tamlaması oluşturan ve adın sayısını belirten sıfatlardır.”⁴⁷

“ Sayı adları başka bir adın önüne geldikleri zaman sayı sıfatlarını oluşturur.”⁴⁸

“ Nesnelerin sayılarını (adet olarak) belirten sıfatlardır.”⁴⁹

“ Asıl sayı sıfatları, varlıkların sayılarını bildiren sıfatlardır.”⁵⁰

“ Bunlar nesnelerin sayılarını belirten sıfatlardır. Bu sayı sıfatları, başka bir deyişle bu sayı isimleri üç türdür: Tek kelime halinde olanlar, sıfat tamlaması olanlar, sayı grubu olanlar.”⁵¹

“Varlıkların sayılarını tam olarak bildiren sıfatlardır. İsme sorulan kaç sorusunun karşılığıdır.”⁵²

Bu tanımlardan hareketle asıl sayı sıfatları, yalnız başlarında kullanıldıklarında isim olan doğal sayıların, bir varlığın önüne gelerek onun sayısını belirtmesiyle oluşan sıfatlardır.

2.1.6. 2. Sıra Sayı Sıfatı

“ Sıra sayı sıfatları, varlık ve nesnelereki derecelenme sayısını gösteren sıfatlardır. Asıl sayı sıfatlarına + IncI / + UncU ekinin getirilmesiyle oluşur.”⁵³

“ Sayı sıfatlarının sonuna –IncI eki getirilerek sıra sayı sıfatları yapılır.”⁵⁴

“Nesnelerin derecelerini, sıralarını belirten sıfatlardır. Sonuncu ve ortancı > ortanca sıfatları da sıra sayı sıfatlarıdır.”⁵⁵

“ Sıra sayı sıfatları, varlıkların sıralarını, derecelerini bildiren sıfatlardır. Sıra sayı sıfatları – (i) nci ekiyle türetilirler.”⁵⁶

---

⁴⁷ KORKMAZ, s..388

⁴⁸ HENGİRMEN, s.140

⁴⁹ BOZ, s.122

⁵⁰ EDİSKUN, s.134

⁵¹ ERGİN, s.275

⁵² DOĞRUEL, KURTER ve GÜNDOĞDU, s.73

⁵³ KORKMAZ, s.391

⁵⁴ HENGİRMEN, s.140

⁵⁵ BOZ, s.122

⁵⁶ EDİSKUN, s.135

“ Sıra sayı sıfatları, nesnelere derecelerinin sayısını gösteren sıfatlardır. İsimden isim yapma ekleriyle asıl sayı sıfatlarından yapılmıştır. Derece gösteren sonuncu, kaçıncı, filânıncı, ortancı gibi kelimeleri de sıra sayı sıfatlarına ekleyebiliriz.”⁵⁷

“İsimlere sorulan kaçıncı sorusuna cevap veren sıfatlara sıra sayı sıfatı denir. Asıl sayı sıfatından sonra – ıncı, -inci, -uncu, -üncü ekleri getirilerek yapılır.”⁵⁸

Buna göre, sıra sayı sıfatı asıl sayı sıfatlarına getirilen + InCI / + UncU ekleri vasıtasıyla sayıların derece ve sıralarını belirten sıfatlardır.

2.1.6. 3. Kesir Sayı Sıfatı

“ Kesirli sayı sıfatları, belirttikleri adların sayısını kesirli olarak gösteren sıfatlardır. Bunların öteki sıfat türlerinden ayrılan yanı, tek kelimeye değil bir kelime grubuna dayanmış olmalarıdır. Kesirli sıfatlar, yapıca, bulunma eki almış bir sayı adının başka bir sayı adı ile oluşturduğu bulunma grubuna dayanır. Bu grup bir adın önünde sürekli olarak sıfat görevi yüklenmiştir.”⁵⁹

“ Adların sayılarını kesirli olarak belirten sıfatlara kesir sayı sıfatları denir.”⁶⁰

“ Nesnelere parçalarını belirten sıfatlardır. Yarım ve yarı sıfatları da kesir sayı sıfatları olarak kullanılır.”⁶¹

“ Kesir sayı sıfatları, varlıkların parçalarını bildiren sıfatlardır. –de eki, asıl sayı sıfatlarına ya da sayı sıfatlarıyla kurulmuş sıfat takımlarına – ünlü uyumuna ve ünsüzler benzeşmesine göre- ulanır.”⁶²

“ Kesir sayı sıfatları, nesnelere parçalarını belirten sayı sıfatlarıdır. Sayı isimleriyle yapılırlar. Birer kelime grubu şeklindedirler. Bu sıfatlar fazla kullanılmazlar. Bu kesirlerin isim gibi kullanışları sıfat gibi kullanışlarına tercih edilir.”⁶³

“ İsmeye sorulan kaçta kaç sorusunun karşılığıdır. Varlıkların parçalara ayrıldığını gösteren sıfatlardır.”⁶⁴

⁵⁷ ERGİN, s.276

⁵⁸ DOĞRUEL, KURTER ve GÜNDOĞDU, s.73

⁵⁹ KORKMAZ, s.392

⁶⁰ HENGİRMEN, s.141

⁶¹ BOZ, s.123

⁶² EDİSKUN, s.137

⁶³ ERGİN, s.277

⁶⁴ DOĞRUEL, KURTER ve GÜNDOĞDU, s.73

Buna göre, kesir sayı sıfatı varlıkların, adların sayısını kesirli olarak gösteren ve kelime grubu şeklinde olan ve adları kesirli olan niteleyen sıfatlardır.

2.1.6.4. Üleştirme (Paylaştırma) Sayı Sıfatı

“ Üleştirme sıfatları, sayıları bölüştürme yoluyla belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar ünsüz ile biten sayılara + Ar, ünlü ile biten sayılara + şAr ekinin getirilmesiyle oluşur.”⁶⁵

“ Parça ve pay gösteren sıfatlara üleştirme sıfatları denir. Üleştirme sıfatları sayılara – ar (er) ekleri getirilerek yapılır.”⁶⁶

“ Nesnelerin sayılarını bölük bölük belirten sıfatlardır.”⁶⁷

“ Üleştirme sayı sıfatları, varlıkların eşit bölümlere ayrıldığını bildiren sıfatlardır. Üleştirme sayı sıfatları, asıl sayı sıfatlarına -er eki ulanarak türetilir.”⁶⁸

“ Üleştirme sayı sıfatları, nesnelerin sayısını grup grup gösteren sıfatlardır. Bir ayırma, bölme, paylaşırma, dağıtma ifade ederler. Asıl sayılardan isimden isim yapma ekleri ile teşkil edilmiş kelimelerdir.”⁶⁹

“ İsme sorulan kaçar sorusunun karşılığıdır. Asıl sayı sıfatlarından sonra –ar, -er, -şar, -şer ekleri getirilerek yapılır. İsimlere eklenen bu ekler eklendikleri isme bölme, üleştirme anlamı katarlar.”⁷⁰

Bu tanımlardan hareketle asıl sayı sıfatlarına getirilen + Ar ya da + (ş) Ar ekleriyle varlıklara bölüştürme anlamı katan sıfatlara üleştirme (paylaşırma) sayı sıfatı denir.

⁶⁵ KORKMAZ, s.391

⁶⁶ HENGİRMEN, s.141

⁶⁷ BOZ, s.122

⁶⁸ EDİSKUN, s.135

⁶⁹ ERGİN, s 277

⁷⁰ DOĞRUEL, KURTER ve GÜNDOĞDU, s.73

2.1.6.5. Topluluk Sayı Sıfatı

“ Topluluk sayı sıfatları, adın gösterdiği varlık ve nesnelar arasında bir yakınlık, birliktelik ve topluluk bulunduğunu gösteren sıfatlardır. Bu sıfatlar sayılara eklenen + (I)z / + (U)z ekinin getirilmesiyle kurulur ve o sayıya bir topluluk anlamı kazandırır.”⁷¹

“ Nesne topluluğunu belirten sıfatlardır. Belirttikleri nesnelar arasında benzerlik vardır.”⁷²

“ Topluluk sayı sıfatları, yakınlığa dayanan bir nesne topluluğu ifade eden sıfatlardır.”⁷³

Buna göre topluluk sayı sıfatı, adı niteleyen varlıklar arasında bir beraberlik ve topluluk durumu olduğunu gösteren sıfatlardır.

2.1.7. Adlaşmış Sıfat

“ Sıfatlar, adlara gelen durum ekleri ile çoğul eklerini alınca adlaşırlar. Bunlara adlaşmış sıfat denir.”⁷⁴

“Dilimizde sıfatlar, adların niteleme, belirtme görevlerinde kullanıldıkları gibi kendinden sonra gelen adın anlamını yansıtacak biçimde tek başlarına da kullanılabilirler. Bu kullanım sırasında kendilerinden sonra gelen adlardaki çekim eklerini de üzerine alırlar. Bu özellikleri taşıyan sıfatlara adlaşmış sıfat denir.”⁷⁵

Adlaşmış sıfat konusu KORKMAZ, HENGİRMEN, BOZ, EDİSKUN ve ERGİN'in eserlerinde yer almamaktadır. Yukarıda adı geçen yazarlar, adlaşmış sıfat kavramına, herhangi bir sıfat çeşidi ya da sıfatlar konusunda bir başlık altında yer vermemiştir. Buna karşılık random yöntemiyle araştırmaya kaynak kitap olarak seçilen DOĞRUEL, KURTER ve GÜNDOĞDU'un kitabında ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan yıllık planda olduğu için çalışmada sıfatlar konusunda bir başlık altında adlaşmış sıfat kavramına yer verilmiştir. Ayrıca sıfatlar konusunda 1984

⁷¹ KORKMAZ, s.393

⁷² BOZ, s.123

⁷³ ERGİN, s.277

⁷⁴ YALÇIN, s.90

⁷⁵ DOĞRUEL, KURTER ve GÜNDOĞDU, s.77

yılından itibaren MEB tarafından yapılan çeşitli sınavlar incelenmiş ve bu sınavlarda da adlanmış sıfatlardan soru sorulduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle adlanmış sıfat, sıfatlar konusunda alt başlıklardan biri olarak ele alınmıştır.

2.1.8. Unvan Sıfatı

“ Unvan (San) sıfatları, özel adlardan önce ya da sonra kullanılan rütbe, meslek, saygı gibi durumları belirten sözcüklere denir. Unvan sıfatları bazı yönlerden diğer sıfatlara benzemez. Bir sözcüğün sıfat olabilmesi için adlardan önce gelmesi gerekir. Oysa bazı unvan sıfatları adlardan sonra da gelmektedir. Adlardan sonra gelen unvan sıfatları ise genellikle yüklem görevi üstlenirler.”⁷⁶

KORKMAZ, BOZ, EDİSKUN, ERGİN ve YALÇIN eserlerinde unvan sıfatına yer vermemişlerdir. Unvan sıfatını HENGİRMEN’in eserinde, İlköğretim Türkçe Dersi Yıllık Planlarında ve bazı İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında görülmektedir. Tıpkı, adlanmış sıfat konusunda olduğu gibi unvan sıfatının da sıfat çeşitlerinden biri olup olmadığı konusunda yazarlar arasında fikir birliğinin olmayışı unvan sıfatının bir sıfat çeşidi olarak eserlerin tamamında yer almamasından anlaşılmaktadır. MEB tarafından yayınlanan yıllık plan örneklerinde unvan sıfatına yer verilmiştir. Araştırmaya kaynak kitap olarak ele alınan Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları tarafından basılan İlköğretim 6. ,7 ve 8. sınıf ders kitaplarında unvan sıfatına yer verilmemiştir. Fakat Salih SARICA ve Mustafa GÜNDÜZ’ ün İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6 kitabında unvan sıfatının yer alması ayrıca 1984’ten itibaren MEB tarafından yapılmış sınavlarda adlanmış sıfat konusundan soru sorulması nedeniyle, adlanmış sıfat konusu çalışmada sıfat çeşitlerine dahil edilmiştir. Yukarıdaki açıklamalar da göstermektedir ki unvan sıfatının sıfat çeşitlerinden biri olup olmadığı konusunda gramerciler arasında bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bunun nedeni sıfatların her zaman ismin önüne gelerek sıfat tamlaması oluşturmasıdır; ancak unvan sıfatında unvan olan isim ya da isim grubu ismin önüne de arkasına da gelebildiğinden sıfatın genel tanımına bu durum uymamaktadır.

Araştırma, yazılı anlatımda sıfat kullanımı ve bunun akademik başarıya etkisi ile ilgili olduğu için bu tür dilbilgisi ve terim açısından sorunlu konularına

---

⁷⁶ HENGİRMEN, s.137

çalışmamızda fazla yer verilmeyecek ve bu tür konularla ilgili kısa açıklamalar yapılmakla yetinilecektir.

2.1.9. Sıfat Tamlaması

“ Bir sıfatın sıfat niteliği taşıyabilmesi için, mutlaka bir adın önünde bulunması ve birleştiği adla bir sıfat tamlaması oluşturması gerekir. Bu nedenle, sıfat tamlamaları, sıfatların cümle içindeki olağan kullanım biçimleridir. Tamlamasız yalnız bir sıfat düşünülemez.”⁷⁷

“ Sıfatların adları nitelemesi ya da belirtmesiyle oluşan tamlamalara sıfat tamlaması denir. Sıfat tamlamasında sıfatlar tamlayan, adlar da tamlanan durumundadır. Bir sıfat tamlamasında birden fazla sıfatın bulunmasına ise zincirleme sıfat tamlaması denir.”⁷⁸

“ Bir sıfatın bir ismi tamlamasıyla oluşan tamlamalara sıfat tamlaması denir. Sıfat tamlamasında önce sıfat sonra isim gelir. Yerlerin değişmesi durumunda sıfat tamlaması bozulur. Sıfat tamlaması eksiksiz bir birleşmedir. Sıfat tamlaması hiçbir isim çekim eki almaz. Sıfatların çekim eki alması durumunda sıfat tamlaması ortadan kalkar.”⁷⁹

“ Bir sıfatla bir isimden oluşan takıma sıfat takımı denir.”⁸⁰

“ Sıfatlar, tümcede daima sıfat tamlaması biçiminde kullanılırlar.”⁸¹

Buna göre, sıfatın olduğu her yerde sıfat tamlaması bulunmaktadır. Burada tamlamayı oluşturan unsurlardan tamlayan *sıfat* tamlanan ise *isimdir*.

Diğer kaynak eserlerden farklı olarak HENGİRMEN’in kitabında sıfat tamlamasının bir çeşidi olarak *zincirleme sıfat tamlamasına* yer verilmiştir.⁸²

⁷⁷ KORKMAZ, s.350

⁷⁸ HENGİRMEN, s.141

⁷⁹ BOZ, s.123

⁸⁰ EDİSKUN, s.144

⁸¹ ÜNAL, ÖNER ve BAYRAK s.93

⁸² HENGİRMEN, s.142

2.1.10. Sıfatlarda Pekiştirme

“ Nitelik sıfatlarındaki pekiştirme yani anlam güçlendirme işlevi pekiştirme sıfatları ile karşılanır. Sıfatlarda pekiştirme, tekrarlama yoluyla ya da belirli kurallara bağlı olarak sıfatın başına eklenen hecelerle oluşturulur.”⁸³

“Bir varlığın niteliklerinin üstünlüğü ve en yüksek derecesi pekiştirme sıfatlarıyla gösterilir. Türkçede ön ek yalnızca pekiştirme sıfatlarında görülür. Bu ön ek bir ekten çok sıfatın önüne gelen hece biçimindedir. Pekiştirme sıfatları yapılırken sıfatın önüne m, p, r, s ünsüzlerinden oluşan bir hece getirilir.”⁸⁴

“ Genellikle niteleme sıfatları, niteledikleri adın anlamını güçlendirmek amacıyla aldıkları bazı ön eklerle pekiştirme yaparlar. Pekiştirme sıfatların birinci hecesine m/ p / r / s ünsüzlerinden biri getirilerek yapılır. Ayrıca ikimle yoluyla da sıfatlar pekiştirilebilir.”⁸⁵

Sıfatlarda pekiştirme, bir sıfatın tekrar edilmesi yani ikileme ya da m, p, r, s seslerinden birinin sıfatın ilk hecesine gelmesiyle yapılır.

Yukarıda pekiştirme sıfatları ile ilgili tanımlarda benzer özellikler dikkati çekmektedir. Tanımlarda çok büyük farklılıklar olmamakla birlikte HENGİRMEN pekiştirme sıfatlarından ayrı olarak *ikileme sıfatları* adı altında konuyu incelemiştir.⁸⁶ KORKMAZ ise bunu tekrar grubu ile oluşan pekiştirmeler maddesi altında ele almıştır.⁸⁷ ERGİN ve BOZ ise sıfatlarda pekiştirme konusuna eserlerinde yer vermemişlerdir.

2.1.11. Sıfat – fiiller (Ortaçlar)

“ Fiilden sıfat türeten ekler kendi içlerinde:

1. Fiilden kalıcı sıfat türeten ekler

---

⁸³ KORKMAZ, s.383–384

⁸⁴ HENGİRMEN, s.134

⁸⁵ DOĞRUEL, KURTER ve GÜNDOĞDU, s.82

⁸⁶ HENGİRMEN, s.134

⁸⁷ KORKMAZ, s.384

2. Fiilden geçici sıfatlar türeten ekler (sıfat-fiil) ekleri olmak üzere ikiye ayrılırlar. İkinci gruba giren sıfatlar, bir yanları sıfat bir yanları fiil olan sıfatlardır. Bu sıfatları türeten başlıca ekler şunlardır: -DİK / -DUK, -MIŞ / Muş, -An, -r, Ar, -Ir / Ur, -MAz, -AcAk, -IcI”⁸⁸

“ Eylemlerden yapılan sıfatlar arasında özellikle ortaçlar önemli bir yer tutar. Ortaçlar genellikle sıfat gibi kullanılır ve onların bütün özelliklerini gösterir.”⁸⁹

EDİSKUN, sıfat-fiil konusunu fiil kök ya da gövdesinden sıfat yapma başlığı altında incelemiş ve sıfat fiil eklerini ayrı ayrı ele almıştır.⁹⁰

ERGİN ise sıfat-fiil konusunu partisip başlığı altında incelemiş ve partisipleri *hareket sıfatları* olarak tanımlamıştır.⁹¹

GÜLSEVİN ve BOZ, sıfat- fiillere Eski Anadolu Türkçesi adlı eserinde Tür/ Görev Değiştirici Ekler başlığı altında şu şekilde yer vermişlerdir: “ Fiillerin zamana bağlı isim ve sıfat şekilleridir. Fiillerden geçici sıfat yaparlar. İsimler gibi, çokluk, iyelik ve hal eklerini alırlar.”⁹²

“ Türemiş sıfatlar, yapım ekleriyle kurulmuş sözcüklerdir. Türemiş sıfatlar içine -an, -ar, -dık, -mış, -acak gibi eklerle oluşan sıfat-fiil (ortaç) adı verilen sözcükler de girmektedir.”⁹³

BOZ, eserinde sıfat-filler konusuna yer vermemiştir. KORKMAZ, EDİSKUN ve ERGİN sıfat-fiil konusuna ayrı bir başlık olarak yer vermemişler ve bu konuyu yapı bakımından sıfatlar başlığı altında incelemişlerdir. GÜLSEVİN ve BOZ ise sıfat-fiil konusunu diğer kaynaklardan farklı biçimde *tür/ görev değiştirici ekler* başlığı altında alarak sıfat-fiillerin fiillerden geçici sıfat yaptığını belirtmişlerdir. Buna karşılık kaynak kitap olarak ele alınan CENGİZ, SARAÇOĞLU ve GÜZEL’ in kitabında ad eylemler konusunda sıfat-fiiller işlenmiştir⁹⁴. Sıfat-fiil konusu yıllık planda sıfatlar konusunda ayrı bir başlık olarak ele alınmış ve yıllık plana dilbilgisi konuları içerisinde

⁸⁸ KORKMAZ, s.345–346

⁸⁹ HENGİRMEN, s.143

⁹⁰ EDİSKUN, s.149–154

⁹¹ ERGİN, s.274

⁹² Güner GÜLSEVİN, Erdoğan BOZ, Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitapevi, Ankara, 2004, s.147

⁹³ YALÇIN, s.88

⁹⁴ SARAÇOĞLU, ÇİMEN ve GÜZEL, İlköğretim Türkçe DERS Kitabı 8, Devlet Kitapları, İstanbul, 2005, s.46

konulmuştur. Varlıkları niteledikleri için ön ad, özne, nesne, tümleç olarak yan cümlecik kurdukları için eylem gibi sayılan sözcüklere ön ad eylem(ortaç) denilir.⁹⁵

Sıfat-fiil ile ilgili olarak kaynaklar incelendiğinde benzer ekler benzer başlık ve şekiller adı altında verilmiştir. Kaynaklarda dikkati çeken farklılık ise sıfat-fiil konusundaki adlandırmada görülmektedir. Sıfat-fiil terimi kaynaklarda ortaç, partisip, ön ad eylem adlarıyla karşılanmıştır. Çalışmamızdaysa kaynak kitap temel olarak ele alındığından sıfat-fiil terimi kullanılmıştır.

2.1.12. Okul Başarısı (Akademik Başarı)

“ Akademik performans terimi, bir öğrencinin eğitsel başarısını ifade eden bazı yöntemler yerine kullanılmaktadır. Bu başarı düzeyi genellikle 0–100 puan arasında derecelendirilmektedir. Ancak diğer dereceler de kullanılabilir.”⁹⁶

Akademik başarı, eğitimdeki ölçme terimiyle karşılanmaktadır. Ölçmeyi, bir niteliğin gözlenip gözlem sonucu sayılarla veya başka sembollerle gösterilmesi şeklinde⁹⁷ ya da gözlem verilerinin belli birimlere göre sayı ile ifade edilmesi şeklinde tanımlayabiliriz. Buna göre okullarda başarı kavramı 0–100 arasındaki puanlarla belirlenmektedir. Bu da beşlik sistem adı verilen bir sistemle not şeklinde ifade edilmektedir. Buna göre not başarıları aşağıdaki şekildedir:

0–44 arası:	1	Başarısız
45–54 arası:	2	Geçer
55–69 arası:	3	Orta
70–84 arası:	4	İyi
85–100 arası:	5	Pekiyi

Araştırmada başarı, öğrencilerin girdiği derslerden aldığı yukarıdaki puan değerlerine göre belirlenmiştir.

⁹⁵ SARAÇOĞLU, ÇİMEN ve GÜZEL, s.39

⁹⁶Zülfiğar DENİZ. , İlköğretim Akademik Başarı Ölçüleri ile Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Puanları Arasındaki Uygunluk Geçerliliği Çalışması, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü)

⁹⁷ Halil TEKİN, Eğitime Ölçme ve Değerlendirme Mars Matbaası, Ankara, 1979

2.1.13. Yazılı Anlatım

“ Duygu düşünce ve olguların başkalarına yazı ile anlatmaya yazılı anlatım denir.”⁹⁸

“ Duygu, düşünce ve hayallerin, istek ve arzuların, bilinen ve görülenlerin, okunan veya duyulanların kelimelerle kâğıt üzerine güzel ve etkili bir şekilde aktarılmasına yazma adı verilir.”⁹⁹

“ Yazılı anlatım, öğrencinin gördüğünü, duyduğunu, düşündüğünü ve yaşadığını yazarak anlatmasıdır.”¹⁰⁰

“Kompozisyon bir konuyu, belli bir plan ve sıra çerçevesinde bütün yönleriyle anlatma demektir.”¹⁰¹

“ Yazma insan seslerinin her birine ilişkin işaretleri, yani sözcükleri sözle değil yazıyla sunma sanatıdır.”¹⁰²

Yazılı anlatımın karşılığı olan kompozisyon (composition Fr.) “ Ayrı parçaları bir araya getirerek bir bütün oluşturma biçimidir”¹⁰³

Tüm bu tanımlardan hareketle yazılı anlatımı şu şekilde tanımlayabiliriz: Duygu, düşünce, hayal ve isteklerden oluşan iletileri, şekillerden oluşan ve ortak olan yazı sistemiyle anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde etkili biçimde anlatmaya yazılı anlatım denir.

2.1.14. Gezi (Seyahat) Yazısı

“ Gezilen, görülen yerleri; tarih, tabiat, uygarlık, toplumsal hayat ve çeşitli gerçekler açılarından anlatan yazılara gezi ya da seyahat yazıları denir.”¹⁰⁴

⁹⁸ Özcan DEMİREL, Türkçe Öğretimi, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2000, s.71

⁹⁹ KARAKUŞ, s.99

¹⁰⁰ Şükrü ÜNALAN, Türkçe Öğretimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001, s.127

¹⁰¹ İrfan AYPAY, Editör: Erdoğan BOZ, Türk Dili ve Kompozisyon, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı, Afyon, 2003, s.215

¹⁰² Ahmet MİTHAT, “Yazı Yazmak Üzerine Bazı Bilgiler” Türk Dili, Ocak, 1985, s.15–20

¹⁰³ Türkçe Sözlük-I, TDK Yayınları, Yeni Basım, Ankara, 1988, s.390

“ Bir insanın gezip gördüğü yerle ilgili olarak bilgi, gözlem ve izlenimlerini anlattığı yazılara gezi yazısı denir.”¹⁰⁵

“ Gezilir görülen yerlerin ilgi çekici yönlerinin anlatıldığı yazılara gezi yazısı denir.”¹⁰⁶

Tanımlar incelendiğinde genellikle benzer unsurlardan hareketle bir gezi yazısı tanımının yapıldığını görmekteyiz. Kaynaklardan sadece Fevziye Abdullah TANSEL gezi yazısını *hakiki ve muhayyel* olmak üzere ikiye ayırmıştır. Tansel’e göre gerçeğe dayanan gezi yazıları otobiyografileri; muhayyel olanlar ise romanı hatırlatmaktadır.¹⁰⁷

Gezi yazısı, Türk edebiyatında geçmişi oldukça eski tarihlere kadar uzanan bir yazılı anlatım türüdür. Edebiyatımızda Seyid Ali Reis’in 16. yüzyılda yazdığı Mir’âtü’l Memalik (Ülkelerin Aynası) Türk edebiyatındaki ilk gezi yazısıdır.¹⁰⁸

Buna göre gezi yazısı, kişinin gezip gördüğü yerlerin farklı ve ilginç yönlerini okuyuculara aktarmak üzere kaleme aldığı izlenimlerinden oluşan yazılı anlatım türüdür. Bu nedenle gezilir görülen yerlerin etkili biçimde anlatılması için tasvirlerle gezi yazılarında sık sık yer verilir. Her öğrencinin mutlaka gezip gördüğü ve beğendiği yerler bulunacağından gezi yazısı türünde yazmak öğrenciye yazmada konu açısından kolaylık sağlayacaktır. Gezi yazıları, gezilen yerlerin doğal güzelliklerinin yanında, orada yaşayanların toplumsal ve kültürel özelliklerini, bölgenin geçmişini ve bugünü de yansıması yönüyle önem taşımaktadır.

2.1.15. Anı (Hatıra)Yazısı

“ Anı, bir kimsenin başından geçen ya da karşılaştığı olayları ve kişileri, kendi görgüsü ve bilgisine dayanarak yazılan yazılardır. Anılar, yazan kişinin de karışık rol aldığı gerçek olaylar demektir.”¹⁰⁹

“ Yaşanmış olayların anlatıldığı yazı türüne anı denir.”¹¹⁰

¹⁰⁴ Enver Naci GÖKŞEN, Kompozisyon İlkeleri ve Antolojisi, Yüksel Test ve Eğitim Yayınları, İstanbul, 1977, s.187

¹⁰⁵ YALÇIN, s.340

¹⁰⁶ ÜNAL, YAVUZ ve ÖNER s.28

¹⁰⁷ Fevziye Abdullah TANSEL, İyi ve Doğru Yazma Usulleri, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1987, s.1989

¹⁰⁸ Mahir ÜNLÜ, Ömer ÖZCAN, Lise Türk Dili ve Edebiyatı 2, İnkilâp Kitap Evi, İstanbul, 2001, s.139

¹⁰⁹ GÖKŞEN, s.176

Anlatmaya her insanda hazır olan anıdan başlamak, en yararlı bir yargıya varmak demektir. Ortaokul çağındaki bir çocuğun, yaşadığı her günü anılarla doludur. Bu anılardan birini, en özgün olanını anlatmak, çok başarılı bir kompozisyon demektir.¹¹¹

Anı da tür olarak Türk edebiyatında çok eski zamanlara kadar giden bir yazılı anlatım çeşididir. Türk edebiyatının ilk yazılı eserleri olan Orhun Kitabelerini anı türünün ilk örnekleri olarak gösterebiliriz.¹¹²

Buna göre anı, kişinin başından geçen ve onun için önem taşıyan bir olay ya da durumu anlatmasıdır. Anı, yazarın sadece kendi yaşamını değil, çevresinde duyduğu, gördüğü olayları da içine alır. Bu yönüyle olayların birinci elden anlatıldığı bir yazı türüdür. Aynı zamanda tarihe de kaynak olması yönüyle önem arz etmektedir.

Her öğrencinin yaşadığı, yaşamında iz bırakan olaylar bulunacağından anı türünde bir kompozisyon yazdırılmasının yazılı anlatımda verimlilik ve konu açısından yararlı olacağı düşünülmüştür.

Anı ve gezi yazısı türlerinin yanı sıra öğrencilerden anlatımda rahatlık ve konu bulmada serbestlik tanıma açısından öğrencilerden serbest kompozisyon yazmaları istenmiştir. Her öğrenci kendi istediği bir konuda yazacağı için yazmaya daha istekli olacaktır.

2.1.16. Anadili

“ Anadili, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir.”¹¹³

“ Genel olarak dil dendi mi, anadili, tek tek anadilleri anlamak gerekir. Oysa sık sık unutulur bu gerçek. Anadil, özel, yapma(söz gelişi bilimsel) bir dil değildir. Hiç kimse anadilini sınırlı bir görevi yerine getirmek için kullanamaz; hiç kimse anadilini kendisi yapmış değildir. Anadili temel dilimizdir. Özel dillerden öncedir.

¹¹⁰ ÜNAL, YAVUZ ve ÖNER s.35

¹¹¹ İbrahim Zeki BURDURLU, İrfan KANTARCI, Ortaöğretimde Türkçe Öğretimi, Karınca Matbaacılık ve Ticaret Kolektif Şirketi, İzmir, 1971, s.104

¹¹² Hamit KEMAL, Türk Edebiyatı Tarihi, Kemal Yayınları, Ankara, 2003, s.24

¹¹³ AKSAN, s.81

...

Her insan “benim” dediği bir dili konuşur. Bu, içinde doğduğu, geliştiği, biçim kazandığı topluma özgü dildir. İşte anadil budur.”¹¹⁴

Anadil, gerçek anlamda ilk dil becerisinin aile ortamında ve bu ortamın temel direği olan ananın birincil ilişkisiyle kazanıldığı için bu adla anılmaktadır.¹¹⁵Yahya Kemal “Dil ağzımda annemin sütüdür.” diyerek anadili gerçeğin önemini belirtmiştir.

2.1.17. Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS)

Ülkemiz eğitim sisteminde öğrencileri seçmek ve bu seçime göre belirli okullara yerleştirmek amacıyla çeşitli sınavlar yapılmaktadır. Bu sınavların bir kısmını Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi bir kısmını da Milli Eğitim Bakanlığı yapmaktadır. Araştırmanın yapılacağı Uşak merkezdeki ilköğretim okulları Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı’nda (OKS) gösterdikleri başarıya göre üç gruba ayrıldığından OKS hakkında bilgi verilecektir. OKS, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı tarafından her yıl haziran ayı içerisinde Türkiye’deki tüm il merkezlerinde ve yurt dışındaki bazı merkezlerde yapılmaktadır. İlköğretim sekizinci sınıftaki öğrenciler bu sınava katılmaktadır.

Sınavın amacı, sınava katılan öğrencilerin Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinden hazırlanmış olan test sorularıyla akademik başarılarının ölçülmesi ve bu ölçme sonucuna göre öğrencilerin tercih ettikleri okullara yerleştirilmesidir. Ölçme sırasındaki hesaplama aşağıdaki şekildedir: Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler testlerinin her biri için doğru cevap ve yanlış cevap sayıları belirlenir. Her test için yanlış cevap sayısının üçte biri, doğru cevap sayısından çıkarılarak geçerli cevaplara karşı gelen ham puanlar bulunur. Böylece her aday için dört ayrı ham puan hesaplanmış olur. Her bir test için tüm adayların ham puanları toplanarak sınava giren öğrenci sayısına bölünür ve böylece her bir test için ortalama bulunur. Ham puanlar, ortalamalar ve sınava giren öğrenci sayısı kullanılarak her testin standart sapması hesaplanır.

¹¹⁴Nermi UYGUR, Dilin Gücü, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001, s. 13–14

¹¹⁵Hüseyin AĞCA, Sözlü ve Yazılı Anlatımda Türkçe’nin Kullanımı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.37

Adayın Türkçe testine ait standart puanı (SP), Türkçe testine ait ortalama ve standart sapma kullanılarak tüm adayların ham puanlarının ortalamasını 50'ye, standart sapmasını 10'a getiren bir dönüştürme işlemi sonunda elde edilecektir. Diğer testlere ait standart puanların hesaplanmasında aynı yöntem uygulanacaktır. Bir adayın tüm testlerden aldığı ham puanların ortalaması 0,5'ten küçük ise yukarıda açıklanan işlemler yapılmayacak ve bu aday için hiç bir standart puan hesaplanmayacaktır.

Her test için hesaplanan standart puanlar, aşağıdaki tabloda verilen katsayılar ile çarpılarak her bir testin ağırlıklı standart puanları (ASPTürkçe, ASPMat, ASPFen, ASPSosyal) bulunur ve bunlar toplanarak Türkçe Matematik Ağırlıklı Standart Puan (TM-ASP) ve Matematik Fen Ağırlıklı Standart Puan (MF-ASP) olmak üzere iki ayrı puan türü bulunur. MF-ASP ve TM-ASP hesaplanırken kullanılacak ağırlık katsayıları aşağıda verilmiştir:

Test No	Test Adı	TM-ASP Katsayıları	MF-ASP Katsayıları
1	Türkçe	3.5	3
2	Matematik	3.5	4
3	Fen Bilgisi	2.5	4
4	Sosyal Bilgiler	2.5	1
	TOPLAM	12	12

OKS'ye göre yerleştirme yapılan okullar şunlardır:

Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Anadolu Liseleri, Anadolu Teknik Liseleri, Anadolu Meslek Liseleri, Anadolu Öğretmen Liseleri, Anadolu imam-hatip liseleri, İstanbul Validebağ Anadolu Sağlık meslek lisesi, sağlık meslek liseleri, adalet

meslek Liseleri, Anadolu Meteoroloji Meslek Lisesi, Tarım Meslek Liseleri, Anadolu Tapu ve Kadastro Meslek Lisesi'dir.¹¹⁶

3. ALAN LİTERATÜRÜ

1. Dil

“ Dil, insanların duygu, düşünce ve dileklerini anlatmak için kullandıkları her türlü işaret ve ses işaretleri dizisidir.”¹¹⁷

Dil, insan zihninin mahsulü semboller sistemi ve insanlar arasındaki bir iletişim sistemidir. Dil, bir toplumu meydana getiren insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan gizli bir anlaşma sistemidir.¹¹⁸

“ Dil, toplumdaki insanların anlaşmalarını konuşma ya da yazı ile sağlayan işaretler sistemidir.”¹¹⁹

“ Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir.”¹²⁰

Dil: “ İnsanların duydukları ve düşündüklerini bildirmek için kelimelerle ve işaretlerle yaptıkları anlaşmadır.”¹²¹

“Saussure'e göre “Dil, göstergelerden oluşan bir dizgedir.”¹²²

“ Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir.”¹²³

¹¹⁶ Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Kılavuzu, 2004

¹¹⁷ S. Kemal KARAALIOĞLU, Yazmak ve Konuşmak Sanatı, İnkilap ve Aka Basımevi, İstanbul, 1981, s.14

¹¹⁸ Gürer GÜLSEVİN, Editör Erdoğan BOZ, Türk Dili ve Kompozisyon, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı, Afyon, 2003, s.4

¹¹⁹ EDİSKUN, s.9

¹²⁰ ERGİN, s.13

¹²¹ Türkçe Sözlük-I, s.374

¹²² Ferdinand De SAUSSURE, Genel Dil Bilim Dersleri, Türk Dil Kurumu Yayınları, (Çeviren: Berke Vardar), Ankara, 1976, s.31

“ Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en doğal araçtır. Duygu, düşünce ve dileklerimizizi anlatmaya yarayan ses işaretlerinin bütünüdür.”¹²⁴

Buradan hareketle dil şu şekilde tanımlanabilir: Ses ya da işaretlerle insanlar arasında anlaşmayı sağlayarak onları millet yapan ve kültür taşıyıcısı olan doğuşu bilinmeyen anlaşma sistemidir.

İnsanoğlu, dünyaya geldiğinden bu yana, bilim, felsefe, tıp gibi alanlarda ve günlük ihtiyaçlarını karşılamada yani sosyalleşme gibi birçok alanda dil sayesinde birikim kazanmış ve bu birikimleri diğer insan ya da insanlara ve kendinden sonraki nesillere aktarmıştır. Bu yönüyle dil nesiller arasında bağlantı kuran bir köprü görevi de üstlenmektedir. Bunlar da bize dilin insan hayatında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle dil için, kişinin dünyadaki yerini ve önemini belirleyen ana etkenlerden biridir denilebilir. Çünkü dil, düşünce gibi, insanı insan yapan niteliklerden biridir. Bireyin duygularını, düşüncelerini, isteklerini, arzularını açığa çıkarmasına bir toplum içinde yaşamını sürdürmesine olanak sağlar.¹²⁵

Mehmet KAPLAN, “Kültür ve Dil” adlı eserinde, “Bir dilde ne kadar kelime varsa, o milletin dünya görüşü o kelimelerle sınırlıdır. İnsanoğlu, bildiği ve dikkat ettiği varlıklara, duygu ve düşüncelere ad koyar; bilmediklerinin o dilde adları da yoktur.”¹²⁶ Bu da bize bir bireyin ve bireylerin oluşturduğu toplumun dünyaya bakışında, olayları ve kavramları aktarmasında ve anlamasında dilin ne derecede önemli olduğunu göstermektedir. Birey, dil vasıtasıyla diğer insanlarla iletişim kurarak sosyalleşir ve toplum içindeki iletişimi de yine dille gerçekleştirir. Bu yönüyle dil, toplulukları ulus yapan bağlardan biridir. “Yahya Kemal BEYATLI’nın Süleymaniye’de Bayram Sabahı adlı şiirinde yer alan ‘Dili bir, gönlü bir, imanı bir insan yığını’ mısrası¹²⁷ dilin bir millet olmadaki önemini etkileyici biçimde anlatmaktadır. İnsanı diğer varlıklardan ayıran düşünme yetisinin ve düşündüklerini aktarmasının dil ile olduğu göz önünde tutulduğunda dilin insan hayatındaki yerinin ve öneminin yanı sıra insanı insan yapan temel faktörlerin de başına geldiği görülmektedir.

---

¹²³ AKSAN, s.55

¹²⁴ YALÇIN, s.9

¹²⁵ AKSAN, s.11

¹²⁶ Mehmet KAPLAN, Kültür ve Dil, Dergah Yayınları, İstanbul, 1986, s.149

¹²⁷ Yahya Kemal BEYATLI, Kendi Gök Kubbemiz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005, s.11

ATATÜRK de dil ile kültür ve millet arasındaki yakın ilişkiyi şu sözünde açık şekilde belirtmektedir. “ Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür. (...) Ulus demek, dil demektir. Ulus olmanın önde gelen niteliklerinden birisi dildir. Seçkin bir ulus olmak savında bulunan toplumlar, öncelikle dillerine sahip çıkmak zorunluluğundadırlar.”¹²⁸

BLOOM VE LAHEY’e göre dil, iletişimi gerçekleştirmek amacıyla evrene ilişkin düşüncelerin kurallı uzlaşımsal sembollerle kodlandığı bir araçtır. İnsan gereksinimlerini karşılamak amacıyla başkalarını kontrol etmek, gördüğünü, kokladığını, algıladıklarını paylaşmak ister. Ve insan her şeyden önce kendini, özünü, evrendeki yerini ve gücünü merak edip; araştırmak ister. Dil böylelikle sosyal grubun üyelerini, paylaştıkları anlamları bir biçimde inşa etmeye zorlar. İnsanoğlunu bir kod kullanma zorunluluğuna iten bu temel neden, kısaca iletişim amacıdır ve çocuklar anadillerini iletişimde bulunmak amacıyla öğrenmektedir. Bu amaçla bir kod kullanma gereksinimi duyan çocuk, söyleşiler içine bizzat katılarak kodun öğelerini tanır, düzenlenişini kavrar ve kullanır.¹²⁹

“Dil insanların düşünürlüğünden doğmuş; doğduktan sonra da düşüncelerin yaratıcısı olmuştur. Bilgilerimizi, öğrenimimizi, başkalarının düşüncelerini dil yoluyla elde ederiz. Kendi düşüncelerimiz de kafamızın içinde çalışan dilin yardımıyla oluşur; olgunlaşır. Sanki içimizden konuşarak, sessiz bir dil kullanarak düşünür, yeni yeni düşüncelere ulaşırız. Ulaştığımız yeni düşünceleri yine dil biçiminde ortaya koyar, onları başkalarına ulaştırırız. Böylece sürekli olarak düşünce dili, dil de düşünceyi geliştirir durur.”¹³⁰

Firdevs GÜNEŞ’e göre dil: “ Dil, sadece ulusu tanımlamak için değil, ulusu oluşturmak için de önemli bir araçtır. Toplumunu birbirine yaklaştıran dil; kültür ve amaç birliğini oluşturmakta, kaynaşmayı arttırmakta ve kültürün gelişmesini sağlamaktadır.”

İletişim çağı olarak adlandırılan günümüzde dil yaşamın her alanına girmiş ve yaşamın her alanında bireylerin hayatına yön vermektedir. Bu nedenle dil kişilerin ve toplumların üzerinde önemle durması gereken ve bir milletin tarihi süreçteki varlığını gösteren ve o milletin hafızası niteliğini taşıyan en önemli iletişim unsurudur.”¹³¹

¹²⁸ Ali DÜNDAR, Atatürk Devrim ve İlkeleri Işığında Eğitim ve Dil, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002, s.5

¹²⁹ Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:1318, Eskişehir 2001, s.4

¹³⁰ Ömer Asım AKSOY, Ana Yazım Kılavuzu, Adam Yayınları, İstanbul, 1995, s.11

¹³¹ Firdevs GÜNEŞ, Okuma- Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi, Ocak Yayınları, Ankara, 2000, s.125

2. Dil - Düşünme İlişkisi

Dil, bir insan yaratısıdır. Sözcükleri biz uydurduk, kullanışlarını da biz belirleriz. Bir sözcüğün ne anlama geldiğini anlamak onu kullanmayı bilmekten ne eksik ne fazladır. Sözcükleri yerli yerinde kullanmayı anladığımız zaman, sözcüğün anlamını da tam olarak anlarız.¹³² Böylece düşünceler sözcüklerle tam olarak aktarılmış olur. Dil, düşündüklerimizi sözlü ya da yazılı olarak aktarmayı sağlar. Bu yönüyle dil düşüncenin dışarıya yansıtılması ve düşünmenin göstergesidir.

Bedia AKARSU, dil düşünme ilişkisi için : “Dünyaya açılmayı, dünyayı dil aracılığı ile kavramayı felsefe tarihinde ilkin Herakleitos dile getirmiştir. Kendisinden kalan en önemli parça olan *Fragment I*’de “logos” kavramı üzerinde durur. Şu kısa tümcesi dil felsefesi bakımından çok önemli; “İnsanlar onu anlamadılar, onu işitmeden önce”. Anlamı şudur; “Gerçeği, söz haline gelmeden, başka deyişle, dile dökmekten önce insanlar anlamadılar”. Dil-dünya ilişkisi bakımından çok önemli bir nokta bu. Dünyaya açılma, dünyayla ilişki kurma insanı öteki varlıklardan ayıran ve onu özgür kılan temel nitelik. İnsandan başka hiçbir varlığın bu anlamda dili de yok. Çevresini aşabilen, çevresinin dışına çıkabilen, doğanın ve kendisinin bilincine varan insandan başka hiçbir canlı varlık yok yeryüzünde. İnsan bu nitelikleriyle çevresini değiştirmiş, doğaya bir şeyler katmıştır. Doğaya kattıkları da bugün kültür dediğimiz şeyden başkası değil. İnsanın doğaya kattıkları, binlerce yıl içinde oluşa oluşa bugüne dek gelmiş ve yarınlara gitmekte. İnsanın insan olması da, kendi yolunu kendisinin çizmesi de dili ile olmuştur böylece.

...

Kavramlarla insan kendine bir dünya yaratıyor; kültür dünyası. Sanat, felsefe, bilim hep kavramlara, dile bağlı. Dilin gücü de düşünmeyi yaratmasında. Dile dökmekten, dil kalıbına yerleştirmeden gerçekliği anlayamıyor, üzerinde düşünemiyoruz. Kısaca dünyayı dil yoluyla kavırıyoruz.”¹³³ der.

“Farklı dillerin sözcükleri, aynı kavramı gösterebilir bile hiçbir zaman gerçekten eşanlamlı değildirler. Her dilde özel bir dünya görüşü vardır.”¹³⁴

Dili düşünmeden ayrı ele almak, kelime ve düşünceyi de ayrı düşünmeyi gerektirir. Oysa düşünce bu unsurlardan ayrı olarak düşünülemez. Atasözleri, deyimler ve diğer kelime grupları düşüncenin dışına çıkarıldığında ortada kalan şeyin adının

¹³² Bryan MAGGEE, *Yeni Düşün Adamları*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1979, (Çeviren: Türker Alkan) s.194

¹³³ Bedia AKARSU, “Dil-Düşünme-Dünya İlişkisi”, *Bilim ve Ütopya Dergisi*, İstanbul, 2001

¹³⁴ AKSAN, s.69

düşüncenin dışında bir tanım olacağı ortadadır. Bütün kelime ve kelime gurupları dilin anlatım sistemini, bu sistemler ise düşünce dünyasını genişleten kaynaklardır. Bu bağlamda düşünceyi ayrı olarak ele almak yanlışa götürebilir.¹³⁵

“ Düşüncenin sözcükle olan ilişkisi süreç içersinde, işlevsel anlama bir gelişme olarak görülebilecek değişikliklere uğrar. Düşünce, sözcüklerle sadece dile getirilmekle kalmaz, onlar aracılığıyla varlık kazanır. Her düşünce, bir şeyi bir başka şeye bağlamaya, şeyler arasında bir ilişki kurmaya yönelir. Her düşünce, dille devinir, büyüyüp gelişir, bir işlevi yerine getirir, bir sorunu çözer. Düşünce ile sözcük arasındaki etkileşim konusunda yapılacak bir çözümlenmeye, bir düşüncenin sözcüklerle varlık kazanmadan önce içinden geçtiği değişik evre ve düzlemlerin araştırılmasıyla başlamak gerekir.”¹³⁶

Düşüncelerimizin gerçekleşmesini sağlayan da dilimizdir. Dil, insanların kendi düşünceleri üzerinde düşünmelerini de sağlayarak diyaloglara imkân verir. Bu diyaloglar, birer anlam üretme eylemi olarak, yeni düşünceleri de ortaya çıkarır.

Kavramlarla düşünce binamızı inşa ederiz. Ancak, kavramın varlığı düşüncemizde bulunurken, başkalarıyla ilişkilerimizde dil aracıyla karşıya taşınmaktadır. Yani düşünme dil ile somutlaşmaktadır. Dili oluşturan sözcükler olmadan düşünülemeyeceği gibi dil olmadan da düşüncenin ortaya çıkması mümkün değildir. Bu da dil ile düşüncenin ne kadar iç içe ve birbiriyle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Düşünce, düşünme etkinliğinin dile aktarılması, söze ya da yazıya dökülmesi veya dönüştürülmesi ile varlığını ortaya çıkarmaktadır. Bu etkinliğin tasarlanması, ona niteliklerini kazandırmaktadır. Kişi, düşündüğü anda kendi kendisiyle hesaplaşmaktadır. Düşünme alanı, kavram ve kavram ağları yani kelime ya da kelime gurupları tarafından sınırlandırılır.

Düşünce süreci olarak değişimler, oluşumlar, değişim ve dönüşümler zamanla bağlantılarını doğru-yanlı, tutarlı-tutarsız nitelemeleri matematik, geometrik ve mantık ilişkilerini dile getirir. Bütün bu ilişkiler düşünce yaşamı ve evreni sorgulayıp yorumlarken, bilincin iletişim ve etkileşimlerinin yönetim ve denetimine muhtaçtır.¹³⁷

¹³⁵ Musa ÇİFTÇİ, Türkçe Öğretiminde Temel İlkeler, AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1, 1998, s.66–67

¹³⁶ L. S. VYGOTSKY, Düşünce ve Dil, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1985, s.171–172

¹³⁷ Ali Osman ÖZCAN, Algıdan Yoruma Yaratıcı Düşünme, Avcıol Basım Yayım İstanbul, 2000, s.85

Tüm bunlardan hareketle dil-düşünce ve bunların ortaya çıkmasında yönetici rol oynayan bilincin bir süreç içerisinde işlediği görülmektedir.

3. Dil - Sözcük İlişkisi

“ Anlamı olan ses ya da ses birliği, söz, sözcüğe kelime denir.”¹³⁸

Anlamı ya da cümlede bir dilbilgisi görevi bulunan bir ya da birkaç heceli ses işaretlerine kelime denir.¹³⁹

“Kelimeler, bir ya da birkaç heceden teşekkül eden manalı unsurlardır.”¹⁴⁰

“Anlamı ya da görevi olan, cümle kuruluşuna yarayan ses ve ses topluluklarına sözcük(kelime) denir.”¹⁴¹

“ Kelimeler, bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan ve tek başlarına zihindeki belirli kavramlara karşılık olan somut veya soyut söz kalıplarıdır.”¹⁴²

KORKMAZ, dil ile kelime ilişkisini şöyle açıklamaktadır: “ Dil, tek tek kelimelerden ibaret değildir. Dil bir lügat kitabı, bir sözlük değildir. Şüphesiz dilin içinde kelime de vardır. Kelime de dilin unsurlarından biridir. Fakat dil demek sadece kelime demek değildir. Dil kelimelerden ibaret olsa insan bir yabancı dil sözlüğü alır, oradan bir miktar kelimeyi alt alta ezberler ve o dili öğrenirdi. Dil, bir düşünce dizisidir, düşünce örgüsüdür. Dile milli karakterini veren de bu örgünün hususiyetidir. Dil ilk bakışta kelimelerden, kelime gruplarından ve cümlelerden ibarettir. Fakat esas itibariyle cümlelerden ibarettir.”¹⁴³

Kelime, bir kalıp değil, insan zihninin nesne, kavram, olay ya da olgulara anlam verdiği bir yapıdır. Zihin, kendi dışındaki varlıklara ad verdiği gibi kendisinin oluşturduğu niteliklere de anlam verir. Böylece zihnin ürettiği ya da anlamlandırdığı sözcükler bir araya gelerek dili oluşturur. Dildeki anlamlı ya da görevli en küçük birimler sözcüklerdir. Sözcük her zaman zihinde bir kavramı karşılamayabilir ya da somut veya soyut bir nesnenin adı olmayabilir. Cümlede dilbilgisi bakımından görevi bulunan hece ya da hecelerden meydana gelen ses toplulukları da kelime sayılmaktadır. İnsanlar, sözcüklerle dış dünyayı algılar; duygularını, düşüncelerini değerlendirir ve

¹³⁸ Türkçe Sözlük-I, TDK Yayınları, Yeni Basım, Ankara, 1988, s. 832

¹³⁹ EDİSKUN, s.87

¹⁴⁰ TANSEL, s.36

¹⁴¹ ÜNAL, YAVUZ ve ÖNER, s.71

¹⁴² KORKMAZ, s.6

¹⁴³ KORKMAZ, s.175

bunları yine sözcüklerle ifade eder. Aynı anlama sahip olan kavramların her dilde ses karşılığı farklıdır. Ses ve sözcük arasındaki bu ilişki, diller arasındaki farklılığın da temel sebebidir. Bu yönüyle sözcükler sadece bir dili oluşturmaz, aynı zamanda bir dili ulusal hale de getirir; Ancak dil sadece sözcüklerden oluşmamaktadır. Dilin ortaya çıkmasında sözcüklerden meydana gelen cümlenin rolü büyüktür. Bu nedenle dili sadece sözlükte yer alan kelimelerden ibaretmiş gibi algılamamak gerekir. Dil, bu sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşturulan cümleleri deyimler, atasözleri ve çeşitli kalıplar ile ulus dili olma özelliği kazanır.

4. Dil - Yazılı Anlatım İlişkisi

Dil eğitimi ile bireylerin anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Dil eğitimi dört temel dil becerisi üzerine kuruludur. Anlama ile ilgili olanlar okuma ve dinleme, anlatma ile ilgili olanlar konuşma ve yazmadır. Dil bu temel dört beceriden oluşmaktadır.¹⁴⁴

“ İnsan, yazının icadından sonra bulduğunu, bildiğini, duyduğunu, gördüğünü, başından geçenleri duygu düşünce ve hayallerini yazıya geçirmiştir.”¹⁴⁵ Yazılı olan her şey kalıcı bir niteliğe kavuşacağından yazı adeta insan ve millet yaşamının kalıcı bir hafızası olmuş ve sonraki zamanlara aktarılmıştır.

“ Pek çok kişide; dilin beceriye dönüştürülmesinde bilgiden çok özel yeteneğe ihtiyaç duyulduğu şeklinde yanlış bir kanaat vardır. Bunlara göre, güzel konuşmak ya da yazmak için, doğuştan bu yeteneğe sahip olmak gerekir. Dil öğretmedeki amaç, hedef kitlenin tamamını meşhur bir hatip ya da asırlara direnecek kıymette sanat eseri meydana getirecek bir edebiyat ustası olarak yetiştirmek değildir. Öğretim programlarındaki yazı dersinin amacı da, estetik anlamda güzel yazı yazma becerisi kazandırmak değil, onları kendi seviyelerinde okunabilir bir yazı yazacak hale getirmektir. Amaç, bu düzeyde kabul edilince mesela; özel bir mektubu yahut bir dilekçeyi anlaşılır bir biçimde kaleme alabilmek için, yazarlık yeteneğine sahip olmaya gerek bulunmadığı kendiliğinden anlaşılır.”¹⁴⁶

Dil kelimelerin ve görevli sözcüklerin bir araya gelmesiyle iletişimi sağlayan bir araçtır. Yazı da bu görevli kelimelerin ortak şekillere dönüştürülmesidir. Güzel ve etkili bir şekilde yazmak için çok kelime bilmeye; doğru ve güzel cümle kurmaya, paragraf

¹⁴⁴ Cahit KAVCAR, Ferhan OĞUZKAN, Türkçe Öğretimi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1989, s.4

¹⁴⁵ KARAKUŞ, s.113-114

¹⁴⁶ AĞCA, s.187-188

teşkil etmeye; ilginç konuları belirlemeye mantıklı bir düzen için plan yapmaya ihtiyaç vardır.¹⁴⁷

Yazılı anlatım Türkçe eğitimindeki temel dil becerilerinden birisi olup bu dil becerilerinin en son halksını oluşturur. “Bu etkinlikteki amaç, bireyin anadilinde yazılı anlatım yapabilmesidir.”¹⁴⁸

Düşünmeyle yazma arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Birey, kelimelerle düşünür ve düşündüklerini şekiller sistemi olan yazı ile kâğıda döker. Bu nedenle yazılı anlatım becerisini kazanmak demek, düşündüklerini kâğıda yazım ve noktalama kurallarına uygun, anlatmak istenileni açık, anlaşılır ve en güzel şekilde aktarmak demektir.

Günümüzde zorunlu olan ilköğretim düzeyinde eğitim alan herkesin günlük yaşamının bir parçası olan dilekçe, mektup yazma, herhangi bir kişi ya da kuruma kendini tanıtmak, gerekli yerlere ilan yazma gibi eylemleri doğru biçimde herhangi bir yardıma ihtiyaç duymadan gerçekleştirmesi gerekir. Günümüzde karşımıza çeşitli yerlerde “Arzuhalci” adı altında bir meslek grubu ya da çeşitli iş yerlerinin camlarına asılı olan “Resmi ve özel dilekçe yazılır” şeklindeki ilanlar ilköğretim düzeyinde eğitim almış insanların yazılı anlatım becerisini kazanamadıklarını veyahut başka bir tabirle okullarda yazılı anlatım becerisinin kazandırılmadığını göstermektedir.

Türkçe zengin bir dil olduğu için her duygu ve düşünce ayrı ayrı kelimelerle anlatılabilir. Özellikle yazılı anlatımda yazılanları sonradan gözden geçirme şansımız ve düzeltme yapma olanağımız da bulunduğu için duygu, düşünce ve isteklerin anlatımında Türk dilinin zengin kelime hazinesinden yararlanarak doğru bir biçimde, anlatmak istediklerimizi etkili olarak anlatma imkânımız vardır.

Buna göre yazılı anlatım, kişinin duygu, düşünce ve isteklerini yazım ve noktalama kurallarına uygun, anlaşılır ve en güzel biçimde anlatma işlemi harf denilen şekillerle yazılı olarak gerçekleştirmesidir.

---

¹⁴⁷ KARAKUŞ, s.113

¹⁴⁸ Turan TEMUR, İlköğretim Beşinci sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Beceri Düzeyleri İle Okul Başarıları Arasındaki İlişki(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), s.14

5. Dilbilgisinde Sıfatların Öğretimi

Araştırmada sıfatlar konusu, çeşitli kaynaklarda incelenmiş ve kaynaklar arasında sıfat çeşitleri ve sıfatların hangi başlıklar altında incelendiği ve ne tür farklı yaklaşımlar olduğu belirtilmiştir. Sıfatlar konusunda dikkati çeken bir unsur sıfatların isimlendirilmesidir. Türkçede sıfat ve çeşitleri farklı kaynaklarda farklı adlarla ele alındığından bu durum sıfatlar konusunda bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konu Türk gramerinin de temel sorunlarından birisidir. Sıfata ön ad; sıfat fiile ön ad eylem, partisip ve ortaç¹⁴⁹; niteleme sıfatına vasıflandırma sıfatı; işaret sıfatına gösterme sıfatı adının verilmesi örneklerinde görüldüğü üzere sıfatlar konusunda da adlandırmada bir kesinlik ve ortaklık bulunmamaktadır. Adlandırma her kaynakta değişmektedir. Bu da özellikle dilbilgisi öğretimi açısından büyük sorun teşkil etmektedir. Dilbilgisi konularının çeşitleri, dilbilgisindeki kelime türlerinin ya da dilbilgisini oluşturan diğer unsurların farklı farklı adlandırılması, yani adlandırmada terimlerin ortak olmaması ve gramerin Türkçe eğitimindeki yeri, dilbilgisindeki temel sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumu tarafından yapılan çalışmalarda da bu konu ele alınmıştır.¹⁵⁰

Türk dilinin gramerindeki sorunlar yukarıda da bahsedildiği gibi sadece sıfatlarda değildir. Benzer sorunlar bütün dilbilgisi konularında görülmektedir. Bu sorunlar yukarıda bahsettiğimiz Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı gibi çeşitli etkinliklerde ele alınmıştır.

Türk dilinin gramerindeki sorunlar benzer nitelikte ve amaçla yapılan I. Türk Dili Etkinlikleri adlı programda da ele alınmıştır.¹⁵¹ Konuyla ilgili 2004 yılında yapılan toplantıda şu görüşlere yer verilmiştir:

Hamza ZÜLFİKAR “ Türkçenin Günümüzdeki Sorunları” adlı konferansında Türkçenin sorunlarından biri olarak da terimler sorununu göstermiştir. Bu konuda Cumhuriyet öncesinde batı dillerinden terim almak eğiliminde olanların bulunduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra orta öğretimde terimlerim Türkçe, yüksek öğretimde batı dilinde olması gerektiğini savunanların da var olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak Türk

¹⁴⁹ Bilal YÜCEL, “Sıfat- fiil terimi ve başlıca dil bilgisi terimlerinin sözlüklerdeki işlenişi”, Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı, Tür Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995, s.81-89

¹⁵⁰ Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995

¹⁵¹ I. Türk Dili Etkinlikleri (29 Mart- 2 Nisan) Konferans ve Panel Etkinlikleri, Editör Erdoğan Boz, Eda Matbaası, Afyon, 2004

Dil Kurumu, terimlerle ilgili tüm bu tartışmalara itibar etmeyerek terimlerin Türkçe kullanılması ve Türkçe olmayan terimlere karşılık bulunması gerektiğine karar vermiştir.¹⁵²

Musa ÇİFÇİ de 2004 yılında Afyon’da düzenlenen, “Türkçenin Günümüzdeki Sorunları Paneli” nde dilbilgisi öğretimindeki yanlışları beş başlık altında ele almıştır. Çifçi, dilbilgisi öğretimini dört temel dil becerilerinin dışında bulunan fakat beceriler üzerinde büyük etkisi olan bir konu olarak ele almıştır. Birinci yanlış olarak teorik dilbilgisi konularını temel matematik konuları gibi değerlendirerek ilk sınıflardan itibaren müfredat programına almak olarak göstermiştir. Dili gerek yazılı gerekse sözlü anlatımda doğru kullanmak için teorik gramerin şart olmadığını fakat bunun da teorik gramerin önemsiz olduğu anlamına gelmediğini belirtmiştir. Burada ikinci yanlış olarak pratik gramere¹⁵³ de önem verilmeyişini göstermiştir.¹⁵⁴

Aynı panelde, Celal DEMİR ise “Türkçe Öğretimi” sözünden okullarımızda dilbilgisi öğretiminin anlaşıldığını belirterek dilbilgisi öğretiminin dil öğretiminde bir alt yapı kabul edilmesiyle birlikte sorunun çözülemeyeceğini vurgulamıştır. Dilbilgisi terimlerinin hem dil (Türkiye Türkçesi) incelemelerinde hem de dilbilgisinin öğretilmesinde ciddi sorunlara yol açtığını belirten Demir, sorun çıkaran terimler başlığıyla dilbilgisinde sorun olan terimleri sıralamıştır. Bu sıralamada nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci... gibi terimlere yer vermiştir. Yer verdiği konular arasında yapılan araştırmanın konusu olan sıfatların terim olarak adlandırılmasında da sorun olduğunu belirtmiştir. Çağdaş Türk Gramerlerinde Kelime Çeşitlerini veren yazar, bunlarla Türkiye Türkçesi gramerini karşılaştırmış bu karşılaştırmadan hareketle gramerimizin Gagavuz ve Türkmen gramerlerinden geride kaldığı sonucuna varmıştır. Terim türetmek yerine terim bulunması ve pedagojik terimlerin mutlaka milli bir temeli olması gerektiği yargısına ulaşmıştır.¹⁵⁵

¹⁵² Hamza ZÜLFİKAR, “Türkçenin Günümüzdeki Sorunları Konferansı” I. Türk Dili Etkinlikleri (29 Mart- 2 Nisan) Konferans ve Panel Etkinlikleri, Editör Erdoğan Boz, Eda Matbaası, Afyon, 2004, s.87

¹⁵³ Pratik Gramer: Dilin işleyiş kurallarının ve bu kuralları oluşturan elemanların metinler ve konuşma cümleleri yoluyla uygulanış biçimi.

¹⁵⁴ Musa ÇİFÇİ, “Dilbilgisi Öğretiminde Temel Yöntem Yanlışları, Türkçenin Günümüzdeki Sorunları Paneli”, I. Türk Dili Etkinlikleri (29 Mart- 2 Nisan) Konferans ve Panel Etkinlikleri, Editör Erdoğan Boz, Eda Matbaası, Afyon, 2004, s.98–106

¹⁵⁵ Celal DEMİR, “Türkçe Öğretiminde Gramer Terimleri Sorunu Paneli”, I. Türk Dili Etkinlikleri (29 Mart- 2 Nisan) Konferans ve Panel Etkinlikleri, Editör Erdoğan Boz, Eda Matbaası, Afyon, 2004, s.117–123

Bunlardan hareketle dilbilgisi öğretiminin Türkçe öğretimi olmadığı ve dilbilgisi konularından biri olan sıfatların da tıpkı diğer dilbilgisi konularında olduğu gibi terim açısından sorunlu olduğu görülmektedir. Bu sorunun çözümü için terimlerin ortak olması ve tüm kaynaklarda aynı terimin kullanılması, terimlerin kaynağa, yazara göre değişmemesi terimlerde ortaklık sağlayacağı için dilbilgisi öğretimine yardımcı olacaktır.

Sıfatlar, sadece bir dilbilgisi konusu olarak değerlendirilmemeli ve ilköğretimin ilk sınıfından itibaren bir matematiksel işlem gibi ele alınmamalıdır. Sıfatların gramer olarak öğretimi ilköğretimin ikinci kademesine bırakılmalıdır. Aksi durumlarda öğrenci incelenen metinleri estetik değer açısından değil gramer açısından ele alacaktır. Okullarımızdaki Türkçe dersinde metin işlendikten sonra metnin estetik ve edebi yönlerinin üzerinde durmak yerine öğretmenlerin “Metinde geçen sıfatları, zamirleri, zarfları vb. bulunuz.” diyerek metini öğrenciye sadece gramerden ibaretmiş gibi gösterdikleri bilinen ve halen de uygulanan temel yanlışlardan birisidir. Gramer konularına ilk sınıflardan itibaren yer vermek yerine temel dil becerilerine daha fazla önem verilmesi daha doğru olacaktır. Estetik bakımından değer taşıyan eserler öğrenciye anlatıldıktan sonra bu eserdeki sıfatların gösterilmesi ve anlatıma estetik değer katmada sıfatların rolünün önce belirtilip sonra teorik sıfat anlatımına geçilmesi gerek öğrenciye edebi zevk kazandırma gerekse dilbilgisi öğretimi açısından daha yararlı olacaktır.

6. Sıfat Kullanımı - Yazılı Anlatım İlişkisi

Dilin temel işlevi olarak karşımıza iki unsur çıkmaktadır: Bunlar anlamak ve anlatmak. Kişinin dil ile düşündüklerini, hissetliklerini, gözlem, deney ve tecrübelerini, görüşlerini, doğru, dilin kurallarına uygun biçimde anlatması ya da bu şekilde anlatılanları anlaması anadilin etkin ve verimli bir şekilde kullanımından geçmektedir. Bir dili öğrenmek için gösterilen gayretlerin tamamı anlama ve anlatma eylemini başarılı bir biçimde gerçekleştirmek içindir.¹⁵⁶

---

¹⁵⁶ AĞCA, s.6

Anlatma eylemlerinden biri de yazılı anlatımdır. Yazılı anlatım temel dil becerileri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Yazılı anlatım sayesinde insanlar anlatmak istediklerini, düşündüklerini ve sonraki nesillere iletmek istediklerini kayıt altına almış olurlar. Bu yönüyle yazılı anlatım kalıcıdır. Yazma, bireylerin günlük gereksinimlerini karşılamaktan öte insanlığın, daha dar kapsamda düşünülecek olursa bir milletin ya da bireyin bilgi, düşünce, duygu birikimini geçmiş zamanlar içerisinde kaybolmaktan kurtarıp çağlar arasından taşıyarak bugüne ve geleceğe taşıyan temel dil becerilerinden biridir.

Yazılı anlatım, temel dil becerilerinin de en son halkasıdır. Yazı, dilin görüntüsü ve şeklidir. Yazıyla düşünceler ve sesler somutlaştırılmaktadır. Bu yönüyle ele alındığında yazı dilin birliğini sağlayan ve dilde yüzyıllar arasındaki bağlantıyı kuran bir köprü olarak değerlendirilebilir. Dili oluşturan yapılar, dil seslerinin şekillere dönüşmüş hali olan yazılı anlatım için de geçerlidir.

Türk dili gerek anlatım gücü gerekse sözcük sayısı bakımından oldukça zengindir. Yazılı anlatımda da dilin bu zenginliğinden faydalanmak gerekir. Yazılı anlatımda düşündüklerimiz daha önceden planlama ve gerektiğinde yazılanları düzeltme olanağımız bulunduğu için dilin etkili kullanımı sözlü anlatıma oranla daha kolay gerçekleşmektedir. Bu nedenle, bireyin yazdığı metinlerde anadilinin bütün inceliklerini göstermesi daha kolay olacaktır.

Lewis CARROL'un Alice Harikalar Diyarında / Aynanın İçinden adlı eserinde Humpty Dumty ile Alice arasında geçen şu konuşma da sıfatların dilin kullanımı sırasında ne kadar etkili olduğunu ve sıfatların dili kullanmada esneklik sağladığını, anlatımda etkililiği artırdığını göstermesi açısından dikkat çekicidir.

“ ...

Humpty Dumty şöyle devam etti: “ Sözcüklerin kimi biraz kaprisli olur; özellikle de yüklem. Onlar en mağrurları. Sıfatlarla istediğini yapabilirsin. Ama yüklemle asla.”¹⁵⁷

Bir dilde kelimelerin türlerinin içerisinde sayı bakımından incelendiğinde, adların diğer kelime türlerinden daha fazla olduğu bilinmektedir. Bu durum sadece

¹⁵⁷ Zeynep TOZAR, “ Anladınız mı? No Problem!”, Bilim ve Teknik Dergisi, Dilin Serüveni Mart 2004 Sayısı, s.2

Türkçe için değil bütün diller için geçerlidir. Sıfatlarla adlar arasında da yakın bir ilişki bulunmaktadır. Sözcük türleri içinden, ad, ön ad ve adıl geleneksel dilbilgisinde aynı soydan (ad soylu) ögeler olarak benimsenir.¹⁵⁸ Dilciler sıfatların, adlarla yakın ilgileri olan sözcükler olduğunu belirterek sıfatların adları tamamladıklarını belirtmişlerdir. Bir dile hakim olmak demek o dilde hem yazılı hem sözlü olarak anlatmak istenilenleri en etkili biçimde anlatmak ve anlatılanları anlamak demektir. Anlatımın etkili olması, anlatmak istediklerimizin özelliklerini ne eksik ne de fazla unsur kullanmadan herkesin anlayabileceği şekilde aktarmaya bağlıdır. Bunun için isimleri çeşitli yönlerden niteleyen sıfatların kullanımı önem arz etmektedir.

Dil ediniminde ilk edinilen kelimelerin isimler ve sıfatlar olduğunu çocuğun yaşı ilerledikçe, anlatmak istedikleri çoğaldıkça yani dış dünyayı tanıyıp düşünce gücü geliştikçe sıfat, zarf ve edatlarla bağlaçları kullandığı yapılan araştırmalarda görülmüştür.¹⁵⁹

Sıfat terimine genel olarak baktığımızda dil çalışmalarında ön ad (sıfat, adiectivum) adı verilen ögeler genel olarak çeşitli nitelik ve durumları; sayı ve ölçüleri belirten kelimelerdir. Sıfatların pek çok çeşidi geleneksel dilbilgisinde ayrı ayrı terimlerle ele alınmaktadır. Ünlü Türk dilbilgisi uzmanı J. DENY, Türkçede sözcük türlerinin Fransızcada olduğu kadar kesin biçimde birbirinden ayırlamayacağına değinir. Türkçede bütün sözcük türlerinin adlar ve eylemler biçiminde, iki ana kümeye ayrılabilmesine değinen J. Deny, adlarla ön adlar arasındaki yakınlığa dikkat çeker.¹⁶⁰

Muharrem ERGİN, Orhun Abideleri adlı eserinde, bu abidelerden şu şekilde söz etmektedir: “Türkçenin en eski yazılı belgeleri olan ve Türk edebiyatının ilk şaheseri olan aynı zamanda Türk yazı dilinin ilk ve harikulade işlek kullanımını gösteren eser.”¹⁶¹ Orhun Abideleri incelendiğinde de yazılı anlatımda sıfat kullanımının anlatımın etkili olması için ne kadar gerekli olduğu ve bu abidelerdeki anlatımda sıfatlara ne kadar çok yer verildiği görülmektedir.

Ahmet Bican ERCİLASUN, Orhun Abidelerindeki söz varlığını incelemiş ve toplam sözcük sayısı, toplam sıfat sayısını tespit ederek bunlarla ilgili görüşlerini şu

¹⁵⁸ AKSAN, s.84

¹⁵⁹ Mehmet BAŞTÜRK, Dil Edinim Kuramları ve Türkçenin Anadili Olarak Edinimi, PegemA Yayınları, Ankara, 1998

¹⁶⁰ AKSAN, s.95

¹⁶¹ ERGİN, s.XIV

şekilde belirtmiştir: “Muharrem Ergin (1991) ve Talat Tekin (1995) tarafından yayınlanan eserler incelendiğinde bu eserlerde geçen kelime sayısı 6000 civarındadır. Farklı kelimelerin sayısı ise 840’tır. Bunlardan 147’si yer, kavim, kişi ve at isimlerdir. Bu özel isimleri çıkarırsak Köl Tigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk anıtlarında tekrarlanmayan kelime sayısı 693 olarak tespit ederiz. Şu halde Köktürklerden bize aşağı yukarı 700 kelimelik bir sözlük kalmış demektir. Ancak bu sözlüğün, anlatılan konunun gerektirdiği kelimelerden oluştuğunu, en temel bazı kelimelerin bile anıtlarda geçmediğini belirtmek gerekir. Dil bilimci Morris Swadesh’in insan dillerinin en temel kelimeleri olarak düşündüğü yüz kelimedenden 36’sının Köktürk Anıtlarında geçmediğini söylersek konu daha iyi anlaşılacaktır.

...

Bu kelimeler elbette Köktürklerin dilinde vardı. Ancak konu gerektirmediği için metinlerde geçmemiştir.¹⁶²

ERCİLASUN, eserinde Bengü Taşlardaki söz varlığını belirli başlıklar altında toplamıştır. Bu başlıklardan birisi de sıfatlardır. Bengü Taşlardaki sıfatlar: Kalın, yogun (kalın), yingçe(ince), kiçig(küçük, az), ulug (büyük), sinar (yarım), işilik (hanım almaya layık) vb. olmak üzere toplam 47 tanedir. Bunlara unvanları (35), sayıları (36) ve renkleri (10) de eklersek bu sayı 128 olmaktadır.¹⁶³ Bengü taşlarda kullanılan sıfat-fiil sayısı da kırka yakındır. Bunlar da bize 700 e yakın söz varlığı olan Bengü Taşlarda kelime türü olarak sıfatların oldukça fazla kullanıldığını ve sıfatların yazılı anlatımda etkililiği sağlamada ne kadar gerekli olduğunu göstermektedir. Yazılı anlatımda sıfatların, etkili ve güzel bir anlatım için edebiyatımızın ilk örneklerinden bu yana kullanıldığı görülmektedir.

Yazılı anlatım türleri incelediğinde roman, hikâye, masal, deneme gibi birçok türde tasvir paragrafının olduğunu görmekteyiz. Anlatım biçimlerinden tasvir yoluyla anlatım ve paragraf türlerinden biri olan tasvir paragrafı da sıfatların kullanımına bağlıdır. Tasvirde sıfatlar sıkça kullanılarak anlatılmak istenilenlerin nitelikleri, özellikleri, onu diğer kavramlardan ayıran farklı yanları belirtilir. Böylelikle okuyucuya anlatmak istenilen daha etkili ve anlaşılır biçimde ve onun gözünde canlandırabileceği

¹⁶² Ahmet Bican ERCİLASUN, Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Basın Yayın Pazarlama A.Ş. , Ankara, 2004, s.191–192

¹⁶³ ERCİLASUN, s.192–197

şekilde aktarılmış olur.¹⁶⁴ Bu da anlatılmak istenenlerin aktarılmasında ve yazılı anlatımda sıfat kullanımının etkili bir anlatım için ne derecede önemli olduğunu göstermektedir.

Güzel ve etkili bir yazılı anlatım için çok kelime bilmeye; bu kelimelerle doğru ve güzel cümle kurmaya ve bu cümleleri anlamlı biçimde paragraflara dönüştürmeye ve anlatılanları plan yaparak mantıklı bir düzen içinde aktarmaya ihtiyaç duyulur.¹⁶⁵ Bu ve buna benzer tanımlar da bize etkili bir yazı anlatımdaki kelime zenginliği ile sıfat kullanımı arasındaki bağlantıyı göstermektedir. Çünkü dildeki fiillerin oranının her zaman isimlere göre daha düşük olduğu bilinmektedir. Bu yüzden, kelime hazinesi zengin olan öğrenciler, dili oluşturan sözcüklerin büyük çoğunluğunu oluşturan isimlere yazılarında daha fazla yer vermektedirler. Bütün isimlerden de sıfat olabileceği, sıfatların temelde isim olduğu gerçeği göz önüne alındığında yazılı anlatımdaki sıfat kullanımı aynı zamanda öğrencinin anlatmak istediklerini aktarmada kullandığı sözcük dağarcığının da zenginliğini göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bu yönüyle, kelime hazinesi ile isimler ve isimlerden meydana gelen sıfatlar arasında yakın bir ilişkinin varlığı da dikkat çekmektedir.

7. Temel Dil Becerileri – Yazılı Anlatım İlişkisi

Toplum içerisinde belirli bir yeri ve önemi olan, düşündüklerini en etkili biçimde karşıya sözlü ya da yazılı olarak aktarabilen, okuduğunu ve dinlediğini anlayabilen bireylerin yetiştirilmesi, anadili eğitimiyle mümkündür. Bu nedenle anadili eğitiminin yapıldığı Türkçe dersi okullarımızda çok büyük önem arz etmektedir.

İlköğretim Okulu Ders Programları Türkçe- Yazı Programı'nda (6-7-8)¹⁶⁶ Türkçe Eğitim Programı'nda İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı Genel Amaçları ve anlatımla ilgili Özel Amaçlar ve Öğrencilerin Kazanacakları Davranışlar (8. Sınıf) aşağıdaki başlıklar altında şu şekilde yer almaktadır:

¹⁶⁴ Enise KANTEMİR, Yazılı ve Sözlü Anlatım I. Yazılı Anlatım, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972, s.237-238

¹⁶⁵ KARAKUŞ, s.113

¹⁶⁶ İlköğretim Okulu Ders Programları Türkçe- Yazı Programı (6-7-8), Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2002, s.7-11, 19-20

GENEL AMAÇLAR

- Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak;
- Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek;

AÇIKLAMALAR

- Türkçe, çocuğun, her şeyden önce anlama ve anlatma gücünü geliştirecektir.
- Birbirimizle anlaşmamızda bize söylenenleri, okuduklarımızı anlamamız, olayın yalnız bir yanını oluşturur. Anlaşmanın sağlanabilmesi için bizim de karşımızdakilere düşüncelerimizi, duygularımızı, gördüklerimizi, istediklerimizi sözle ya da gerektiğine yazıyla anlatmamız gereklidir.
- Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, milli eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, milli şuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulus ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir ve çocuk bu eserlerin ilk örnekleriyle Türkçe dersinde karşılaşacaktır.
- İnsan kelimelerle düşünür. Biz, en önemsiz bir ihtiyacımızdan en çapraşık duygu ve düşüncelerimize kadar başkalarımıza açıklamak istediklerimizi kelimelerle anlatabiliriz. Türkçe dersinin türlü etkinlikleri okuma, dinleme, konuşma ve yazma çalışmaları, kelime hazinesindeki zenginleşmeyi hem bir sisteme bağlar hem de hızlandırır.
- Türkçe bir bilgi dersi değil, bir ifade ve beceri dersidir. Öğrencinin zihin ve ruh gelişmelerinde iyi bir anadili öğretiminin rolü, başka hiçbir dersle ölçülemeyecek kadar büyüktür.
- Türkçe bir araç ders olarak okulda öğretimin temelini oluşturur. Dilini, yaşının gerektirdiği sınırlar içinde yeteri derecede öğrenmemiş bir öğrencinin ilköğretimin 1–3. sınıflarında Sosyal Bilgiler ile Fen Bilgisinin çeşitli ilgi alanlarına,

diğer sınıflarda ise öteki derslerin konularına ilgi duyabilmesi, öğretmenlerin sınıfta anlattıklarını anlayabilmesi, anladıklarını anlatabilmesi dolayısıyla bu derslerde başarılı olabilmesi imkânsızdır. Bunun içindir ki anadili çalışmaları yalnız Türkçe dersine bırakılmamalı; Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Matematik gibi derslerde de en küçük fırsatlardan yararlanarak, çoğu zaman bu fırsatları öğretmen kendisi yaratarak, öğrencilerin Türkçe yanlışları düzeltilmeli; eksikleri tamamlanmalıdır.

...

8. SINIF ANLATIM

Özel Amaçlar

— Yazım ve söz dizimi yanlış yapmadan yazabilme, noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanabilme.

—Konuşmalarını ve yazılarını uygun bir plana göre geliştirebilme.

—Türkçe dersindeki her türlü etkinliklere katılabilme, varılan sonuçları anlatabilme, açıklayabilme.

— Gördükleri, bildikleri bir yeri, bir olayı, bir canlıyı, bir kimseyi vb. anlatabilme, bunlar hakkında duygu ve düşüncelerini açıklayabilme.

ÖĞRENCİLERİN KAZANACAKLARI DAVRANIŞLAR

...

B- YAZILI OLARAK

—Yazım yanlış yapmadan yazabilmek, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanabilmek;

—Yerine göre türlü yapıdaki cümleleri doğru kurabilmek;

—Yazılarını uygun bir plana göre yazabilmek;

—Türkçe dersindeki etkinliklerde varılan sonuçları saptayabilmek;

—Dilekçe, telgraf vb. iş mektupları, özel mektuplar yazabilmek;

—Bilinen bir kimsenin, örnek bir kişinin fiziksel ve karakter portrelerini çizebilmek; bir ağacı, bir hayvanı, bir yapıyı vb. tanıtabilmek, anlatabilmek;

—Gördüğü, yaşadığı olaylar üzerine duygu ve düşüncelerini anlatabilmek;

—Okunan bir kitap, dinlenen bir müzik parçası, geziler, bir sergi, izlenen bir film, bir oyun, bir maç vb. üzerine açıklamalarını, eleştirilerini, yargılarını saptayabilmek;

—Türkçeden başka derslerle ilgili de olsa yazım ve söz dizimi yanlış yapmadan, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanarak gözlem, deney açıklama, sonuçlarını saptayabilmek; rapor düzenleyebilmek; özet çıkarabilmek ve not alabilmek; (Bu etkinliklerle, ilgili ders öğretmeni de yükümlüdür.)

—İleriki öğrenimi ya da hayatıyla ilgili tasarı ve düşüncelerini anlatabilmek;

—Yurt ve dünya sorunlarıyla ilgili tasarı ve düşüncelerini anlatabilmek;

—Seçme şiirler defteri tutma zevk ve alışkanlığını kazanabilmek;

—Eğitsel kol çalışmalarıyla ilgili toplantıların programlarını düzenlemek, alınan kararları maddeler halinde yazabilmek; bu konuda bildiriler, duyurular hazırlamak, sonuçları bir rapora bağlayabilmek;

—Yeteneği varsa, öykü, şiir yazma gibi sanat etkinliklerinde bu yeteneği geliştirmek;

—El yazısını her zaman her türlü kalemle gereği gibi okunaklı, işlek, güzel ve düzenli yazma becerisini geliştirmek.

İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı Genel Amaçları ve araştırma yazılı anlatımla ilgili olduğundan programdan anlatımla ilgili Özel Amaçlar ve yine yapılan araştırmanın denek gurubu olan 8. Sınıf öğrencilerinin yazı ile ilgili kazanacakları davranışlar alınmıştır. Burada da görüldüğü üzere Türkçe dersi bir bilgi değil beceri dersidir. Türkçe dersinde başarılı olan öğrencilerin diğer derslerde de başarılı olabileceği programda da belirtilmiş ve tüm branş öğretmenlerinin bir Türkçe öğretmeni olduğu vurgulanarak her öğretmenin öğrencinin anadili yanlışlarını düzeltmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Derslerde alanlara yönelmenin başladığı 6–8. sınıflarda ise anadili konusu daha da önem kazanmaktadır. Çünkü bu sınıflarda öğrencilerin, bir anlama ve anlatma aracı olarak Türkçeye olan ihtiyaçları daha da arttığı halde Türkçe dersine ayrılabilen zaman sınırlıdır. Bu yüzden öteki branşların öğretmenlerinin de her şeyden önce bir Türkçe öğretmeni olduklarını dikkate alarak, öğrencilerine, okuduklarını anlama ve anlatabilme konusunda yardım etmeli, fırsat düştükçe onların dil yanlışlarını düzeltmelidir. Söz gelimi, bir Sosyal Bilgiler, bir Fen Bilgisi, hatta Matematik ile ilgili olarak bir kitaptan özet çıkaran, bir gözlem ya da inceleme ödevi hazırlayan, bir soruya sözlü ya da yazılı cevap veren bir öğrenci, bu çalışmalar sırasında birtakım anlama ve özellikle anlatım yanlışları yapıyorsa, o alan öğretmeni, bunların düzeltilmesini, Türkçe dersine bırakmamalıdır.

Yazma eylemi yalnız Türkçe derslerinde geçerli gibi görülmektedir. Kompozisyon, öğrencinin yazma sorumluluğunu taşıdığı ve bu sorumluluk bilinciyle hareket etmeye çalıştığı ya da özen gösterdiği tek etkinliktir. Bu nedenle bu etkinlikte ve Türkçe dersi dışında yazmaya fazla önem verilmediği gibi özen de gösterilmemektedir. Bu sadece öğrenciler için değil öğretmenler için de geçerli bir durumdur. Kendi bozuk anlatımına Türkçe ya da edebiyat öğretmeni olmadığı gerekçesiyle özür arayan, öğrencinin bozuk anlatımını Türkçe öğretmekle yükümlü olmadığı gerekçesiyle dikkate almayan öğretmen sayısı da oldukça fazladır.¹⁶⁷

Anadili etkinlikleri dört temel dil becerisi başlığı altında incelenmektedir. Bunlardan anlama ile ilgili olanlar okuma ve dinleme; anlatma ile ilgili olanlar konuşma ve yazmadır.¹⁶⁸

Konuyla ilgili Şükrü ÜNALAN, şunları söylemektedir: “Dil formasyonun iki temel birimi “anlama” ve “anlatma”dır. Anlama becerisini iki alt birimi “okuma” ve “dinleme”; anlatma becerisinin ise iki alt birimi “konuşma” ve “yazma”dır. Çocukta dil formasyonunu oluşturabilmek için bu dört yeteneği eşit şekilde eğitmek gerekir.

Murat ÖZBAY, konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir: “Güzel yazmak kabiliyetle ilgili olabilir; ancak iyi ve doru yazmak, Türkçeyi hatasız kullanmak

¹⁶⁷ Oya ADALI, “Anadili Olarak Türkçe Öğretimi Üstüne”, Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı, Sayı. 379–380, s.31–35, Temmuz-Ağustos, 1983

¹⁶⁸ KAVCAR ve OĞUZKAN, s.50

herkesin yapabileceği bir iştir. Yazma tekniğini, dilin kurallarını bilen ve bu bilgileri sürekli uygulayan herkes, zamanla iyi ve doğru yazma alışkanlığını kazanabilir.”¹⁶⁹

Özcan DEMİREL ise konuyla ilgili olarak “Yazma becerisi, dört temel dil becerisinin son halkasıdır. Yazma becerisini mekanik olarak değil, eleştirel bir düşünme süreci olarak algılamak ve bilmek gerekir. Yazma becerisi yazı yazmakla öğrenilir. Yazma eğitimi yöntemini temel ilkesi “yazdırmaktır.” görüşünü ileriye sürmektedir.

Hüseyin AĞCA ise temel dil becerileri içinde yazılı anlatımı iki boyutta ele almaktadır. Bu boyutlar ise yazılı anlatımın *duygu boyutu ve bilgi boyutudur*. Duygu, olay ve olguların bilginin dar kalıplarını aşip ona kişinin kendisinden bir şeyler katarak hedef kitlenin ruhi ihtiyaçlarını karşılayacak anlatım gücü yazılı anlatımın duygu boyutudur ve özel bir yetenek gerektirir. Dili günlük ve basit iletişim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanacak kişiler için özel bir yetenek gerekmez dolayısıyla bir dilekçeyi kurallara uygun yazamayan kişinin “Dili kullanma becerim yoktur.” bahanesine sığınması kabul edilmez bir mazerettir.¹⁷⁰

Konuya İdris KARAKUŞ da konuya benzer bir bakış açısı getirmekte ve anadili öğretimini dört esas üzerine kurmaktadır. Bunlar: Dinleme, okuma, konuşma ve yazmadır.¹⁷¹

Mehmet DELİGÖNÜL ise yazmayla ilgili olarak beklenti düzeylerini şu şekilde vurgulamaktadır: Yazmak herkesten beklenemez. Ama doğru ve iyi yazmak, belli bir eğitim görmüş herkesten beklenir. Kimi kişiler ve bilim adamları, yazar ya da sanatçı olmadıkları için, kendilerinden doğru ve iyi yazmanın beklenemeyeceğini ileri sürerler. Bu kabul edilebilecek bir mazeret değildir. Yazı yazan herkes, anadilini iyi bilmeli, doğru ve iyi yazmalıdır.¹⁷²

Buradan hareketle, dil ile düşünce arasındaki ilişki göz önüne alındığında temel dil becerilerinden biri olan yazmayı etkili biçimde gerçekleştiremeyen kişi iyi düşünemiyor yargısına varılmaktadır. Düşünme dil ile yani kavramların karşılığı olan sözcüklerle yapıldığından yazılı anlatımı başarılı olmayan kişinin sözcük dağarcığının

¹⁶⁹ Murat ÖZBAY, İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri – Alan Araştırması- Ankara, 2000

¹⁷⁰ AĞCA, s.188- 191

¹⁷¹ KARAKUŞ, s.63

¹⁷² Mehmet DELİGÖNÜL, “ Türkçe Öğretiminin Genel Sorunları”, Türk Dilini Öğretimi Toplantısı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1988, s. 21–25

zayıflığı, düşünmesine bu da yazdığına yansımaktadır. Temel dil becerilerinden olan yazılı anlatım, aynı zamanda bireyin düşünme ve bunları aktarma yetisini somut biçimde göstermesi açısından da önemlidir.

Yazılı anlatımın diğer temel dil becerileri gibi bilgi değil beceri eğitimi olduğu unutulmamalıdır.¹⁷³Yazılı anlatım becerisini kazanmak, güzel yazmak, edebi değer taşıyacak eserler vermek anlamına gelmemektedir. Yazılı anlatım, kişinin anlatmak istediklerini harf adını verdiğimiz şekillerle anadili kurallarına uygun biçimde ortaya koyduğu bir beceridir. Bu beceriyi kazanabilmek için anadilini bireylerin iyi bilmesi ve “Yazı yazarak öğrenilir.” ilkesi gereğince yazma çalışmalarını temel eğitimin ilk sınıflarından itibaren sürekli yapmaları gerekmektedir.

8. Yazılı Anlatım – Okul Başarısı İlişkisi

Okuma- yazma becerisi, öğrencilerin okul hayatındaki başarıları açısından büyük önem taşır. Gerçekten, okuma-yazma becerisi, gerek ilköğretim kademelerinde gerekse diğer öğretim kademelerinde, öğrencilerin yalnız Türkçe dersinde değil, öteki derslerde de başarılarını önemli ölçüde etkiler. Türkçeyi sözlü ve yazılı olarak iyi kullanabilen öğrencilerin, bütün derslerde başarı gösterme olasılığı yüksektir.”¹⁷⁴

Alemdar YALÇIN, yazılı anlatımın sadece okulda değil bireyin tüm hayatında başarı sağlamasında etkili olduğunu şu şekilde belirtmektedir: “ Gerek gramer gerekse dört temel dil becerisinin eğitiminde mutlaka edinilen bilgi ile başarı arasında bir ilgi kurulmalıdır. Derste öğrendiği bilgileri yaşayışına ve davranışlarına yansıtan bir öğrenci, bunun kendisine kazandırdıklarını hissettikçe anadilini öğrenmeye ve bunu davranışlarına yansıtarak başarılı olmaya daha çok özen gösterecektir.”¹⁷⁵

Enise KANTEMİR’ e göre doğru ve düzgün yazma iletişimi kolaylaştırır, daha rahat anlaşmayı sağlar; ancak bunun yanında bireyi düzenli bir ruha, iradeli ve sağlam bir kafa yapısına ve sanat eğitimine erişebildiğini de gösterir.¹⁷⁶

¹⁷³Musa ÇİFTÇİ, Türkçe Öğretiminde Temel İlkeler, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1 s.59-71

¹⁷⁴ M. Feyzi ÖZ, Uygulamalı İlkokuma Yazma Öğretimi, Anı Yayıncılık, Ankara, 1999, s.1

¹⁷⁵ Alemdar YALÇIN, Türkçe Öğretim Yöntemleri -Yeni Yaklaşımlar-, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002, s.35

¹⁷⁶ KANTEMİR, s.122

Turan TEMUR ise yazılı anlatım ve okul başarısı hakkında şu görüşleri dile getirir: “Yazılı anlatım ilkelerine uygun olarak duygularını, düşüncelerini, tasarımlarını yazıya geçirebilen bireyler, Türkçe öğretiminin kazandırmayı amaçladığı kümelerden birini kazanmış demektir. Bu durum onların hem okul hem de sosyal yaşamlarında başarılı olmalarını sağlayacaktır. Dilin özelliklerini, yaşının ve sınıfının gerektirdiği sınırlar içinde yeteri kadar öğrenememiş bir birey, ilköğretimin birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisinin çeşitli ilgi alanlarına, üst sınıflarda ise diğer derslerin konularına ilgi duyabilmesi, anladıklarını anlatabilmesi, dolayısıyla da bu derslerde başarılı olabilmesi olanaksızdır.”¹⁷⁷

İlköğretim Türkçe - Yazı programında da Türkçe dersi ile okul başarısı arasındaki ilişki şu şekilde yer almıştır: “Türkçe bir araç ders olarak okulda öğretimin temelini oluşturur. Dilini, yaşının gerektirdiği sınırlar içinde yeteri derecede öğrenmemiş bir öğrencinin ilköğretimin 1–3. sınıflarında Sosyal Bilgiler ile Fen Bilgisinin çeşitli ilgi alanlarına, diğer sınıflarda ise öteki derslerin konularına ilgi duyabilmesi, öğretmenlerin sınıfta anlattıklarını anlayabilmesi, anladıklarını anlatabilmesi dolayısıyla bu derslerde başarılı olabilmesi imkânsızdır. Bunun içindir ki anadili çalışmaları yalnız Türkçe dersine bırakılmamalı; Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Matematik gibi derslerde de en küçük fırsatlardan yararlanarak, çoğu zaman öğretmen bu fırsatları kendisi yaratarak, öğrencilerin Türkçe yanlışlarını düzeltmeli; eksikleri tamamlanmalıdır.”¹⁷⁸

Okul başarısına ilişkin yapılan araştırmalarda anlatım gücünün (yazılı ve sözlü) gelişmiş ülke çocuklarının başarısında önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir.¹⁷⁹

Musa ÇİFTÇİ ise konuya farklı bir akış açısı getirerek Türkçe öğretiminin temel ilkelerinden biri olarak “ Türkçe öğretiminde bütün derslerden yararlanılmalıdır.” demektedir. Türkçenin eksen (miğfer) ders olduğunu belirtmiş, tüm ders öğretmenlerinin Türkçeyi iyi bilmesi gerektiğini ve öğrencinin dil yanlışlarına müdahale etmeleri gerektiğini vurgulamıştır.¹⁸⁰

Süleyman ELMACI ise yazılı anlatımın okul başarısına etkisi ile ilgi olarak şu görüşü ileri sürmektedir: “ Yazma etkinlikleri, yalnız Türkçe dersine özgü olmamalıdır; öğrenci başka derslerde, ailesinin ve kendisinin özel yaşamında da yazma

¹⁷⁷ TEMUR, s.20

¹⁷⁸ İlköğretim Okulu Ders Programları Türkçe- Yazı Programı (6–7–8), Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2002, s.11

¹⁷⁹ Benjamin BLOOM, İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, (Çeviren. Durmuş Ali Özçelik), İstanbul, 1995, s.2

¹⁸⁰ Musa ÇİFTÇİ, Türkçe Öğretiminde Temel İlkeler, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1, s.59–71

etkinliklerinde bulunmalıdır. Böylece öğrenci, yazmayı bir araç olarak kullanma imkânı bulur ve yararını öğrenmiş olur.”¹⁸¹

Tüm bunlardan hareketle yazılı anlatımla okul başarısı arasında yakın bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü anlatmak istediklerini yazıya etkili ve doğru bir biçimde aktaran bireyler iletişimde başarılıdırlar. İletişimde başarılı olan kişiler, gerek okul hayatında gerekse günlük hayatlarında diğer kişilere oranla her alanda daha başarılıdırlar. Özellikle günümüzde iletişimin öneminin daha da arttığını göz önünde bulundurduğumuzda hayatımıza yazının daha fazla girdiği görülmektedir. Bu da beraberinde yazılı anlatımın önemini daha da arttırmaktadır. Düşüncelerini, duygularını, hayal ve gözlemlerini doğru, anadili kurallarına uygun bir şekilde anlatan bireyler hayatın her alanında olduğu gibi okulda da daha başarılı olacaktır.

Yazma etkinliği sadece Türkçe dersi için geçerli değildir. Bütün derslerde yazılı anlatıma yer verilmektedir. Yazılı anlatımda başarısız olan öğrenciler, derslerini anlamakta ve kendilerini anlatmakta zorlanacakları için bu durum onların sadece Türkçe dersindeki başarısını değil, diğer derslerdeki başarısını da olumsuz etkileyecektir. Yazıyla kendini ifade etmekte başarılı olan öğrencilerse bu başarılarını hayatın her alanına yansıttıkları gibi okula da yansıtacaklar ve gerek öğretmenleriyle gerekse arkadaşlarıyla daha iyi iletişim kurabileceklerdir. Bu da hayatın her alanında başarıyı beraberinde getirecektir. Bu nedenle temel dil becerilerinin son halkası olan yazma becerisine okullarımızda büyük önem verilmeli ve yazılı anlatımı geliştirmek için gerekli çalışmalar yapılarak öğrencilerin doğru ve iyi yazmaları sağlanmalıdır. Yazma çalışmaları sadece Türkçe dersi öğretmenin görevi olarak görülmemeli, bütün öğretmenler yazma becerisi konusuna önemine binaen büyük bir hassasiyetle yaklaşmalıdır.

4. ALANLA İLGİLİ YAPILMIŞ OLAN ÇALIŞMALAR

Ülkemizde dil ile ilgili yapılan çalışmalar, anadilinin eğitim-öğretimi ve genellikle dildeki gramer kavramları üzerinedir. Özellikle kelime türleri üzerine yapılan çalışmalar bu türlerin genellikle dilbilgisel olarak incelenmesi şeklindedir. Sıfatlar

---

¹⁸¹ Süleyman ELMACI, İlköğretim’de Türkçe Eğitim ve Öğretimi (II. Kademe), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), s.43

üzerine yapılan çalışmalarda da sıfatlar dilbilgisindeki kelime türlerinden biri olarak ele alınmış ve gramer açısından sorunlu yönleri üzerinde durulmuş fakat sıfatların anlatımdaki rolü incelenmemiştir. Yapılan çalışma, kelime türlerinden sıfatların dilbilgisi yönünden değil yazılı anlatıma ve iletişime katkısı yönünden incelenmesi üzerine olduğu için önem arz etmektedir. Konuyla ilgili doğrudan bir çalışma yapılmamakla birlikte yazılı anlatım, okul başarısı ve dil ediniminde sıfatlar üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmalar:

Turan TEMUR, “ İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Beceri Düzeyleri ile Okul Başarısı Arasındaki İlişki”¹⁸² adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinde Ankara'nın Çankaya ilçesi sınırları içerisinde bulunan ilköğretim okullarından 7 okul seçmiş ve bu seçimde okulların bulunduğu mahallelerin ekonomik durumlarını göz önünde alarak okulları üst, orta, alt olarak sınıflandırmıştır. Bu okullardaki 440 tane 5. sınıf öğrencisi random yöntemiyle seçilmiştir. Öğrencilere, birinci olarak 30 soruluk Yazılı Anlatım Beceri Testi uygulamış ikinci olarak ise “ Sizi Mutlu ya da mutsuz eden bir olay anlatınız” konulu bir kompozisyon yazdırmıştır. Son aşamada ise araştırmaya katılan öğrencilerin Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler ders başarılarını almıştır. Bu verileri değerlendirerek yukarıdaki derslerle yazılı anlatım başarısı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aysel FERAH, “ Düşünce ve Bilgi Yapılarının Oluşumu Açısından Zarflar ve Edatlar”¹⁸³ adlı araştırmasında dildeki edat ve zarf kavramlarını anlatmış, bunlarla ilgili tartışmalara yer vermiştir. Daha sonra Sinop ilinden seçtiği 4 ilköğretim okulu 2. ,3. 4. ve 5. sınıfa devam eden öğrencilere, zarf ve edatlar bahsinde yer alan 37 cümle örneğinden hareketle bir test ölçeği hazırlamış ve bu testi random yöntemiyle seçilen öğrencilere uygulamıştır. Bu uygulamadan elde ettiği verileri sınıf, cinsiyet, ekonomik seviye ve ders başarısı değişkenleri ile karşılaştırmıştır. Bunun sonucunda cinsiyet etkeni ile zarf ve edat ölçeğindeki başarı arasında bir ilişki görülmemiştir. Sınıf düzeyi arttıkça zarf ve edat ölçeğindeki başarı düzeyi de buna paralel olarak artmıştır. Sosyo-

¹⁸² Turan TEMUR, İlköğretim Beşinci sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Beceri Düzeyleri İle Okul Başarıları Arasındaki İlişki(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü)

¹⁸³ Aysel FERAH, Düşünce ve Bilgi Yapılarının Oluşumu Açısından Zarflar ve Edatlar, V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı, 20–26 Eylül 2004, Türk Dil Kurumu, Ankara

ekonomik durum değişkeni ile ölçekteki başarı da manidar çıkmıştır. Araştırmacı, zarf-edat test ölçeği ile akademik başarı değişkenlerinden Türkçe dersi ile ölçekteki başarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Matematik ve Sosyal Bilgiler derslerindeki başarı ile zarf-edat test ölçeği arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya sonucuna ulaşmıştır.

Kazım BİRİN, “Türkiye Türkçesi Gramerinde Sıfat Sorunu”¹⁸⁴ adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinde sıfatlar konusunu gramer yönden incelemiş ve Türkiye Türkçesindeki sıfatlarla ilgili sorunları şu şekilde sıralamıştır: Terim Sorunu, Sınıflandırma Sorunu, Anlamlandırma Sorunu ve Sıfat Konusunun İşlenişi Sorunu. Bu çalışmada sıfat konusu sadece gramer yönüyle ele alınmış, sıfatların temel dil becerilerinde ve temel dil becerilerinden biri olan yazılı anlatımdaki yeri incelenmemiştir.

Seda KARABAĞ, “Dil Edinim Sürecinde Sözcüklerin Anlamlandırılması ve Kavram Gelişimi”¹⁸⁵ adlı yüksek lisan tez çalışmasında 5 ve 6 yaş çocuklarından oluşan 20 deneğe çocukların ilk edindikleri sözcük türleri olarak kabul edilen ad, sıfat ve eylemlerden rastlantısal olarak seçilen 60 kavramı yöneltmiş ve bu kavramları bilip bilmediklerini incelemiştir. Bu inceleme sonucunda deneklerin en çok kavramların belirgin nitelik ve işlevlerinin kullanıldığı anlamlandırma eğiliminde olduklarını ve bunu da sıfatlarla ve isimlerle yaptıklarını belirtmiştir. Yine araştırmaya göre tüm deneklerde sorgulanan kavramların anlamlandırılmasında en fazla yanıt alınan sözcük türünün sıfatlar olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada elde edilen dikkat çekici sonuçlardan biri de Türk çocukları için geçerli, yaş normlarına göre düzenlenmiş söz dağarcığı listelerinin hazırlanmamış olduğudur.

Arzu BAYKARA “ The Development Of Noun And Adjective Usage Among Turkish Preschoolers”¹⁸⁶ adlı yüksek lisans çalışmasında okul öncesi Türk çocuklarında isim ve sıfat kullanım gelişimini incelemiştir. Çalışmasında Ankara merkezde oturan ve

¹⁸⁴ Kazım BİRİN, Türkiye Türkçesi Gramerinde Sıfat Sorunu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü)

¹⁸⁵ Seda KARABAĞ, Dil Edinim Sürecinde Sözcüklerin Anlamlandırılması ve Kavram Gelişimi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dilbilim Anabilim Dalı)

¹⁸⁶ Arzu BAYKARA “ The Development Of Noun And Adjective Usage Among Turkish Preschoolers, (A Thesis Submitte To The Graduate School Of Socal Sciences Of Middle East Technical University, İn Partial Fullfillmnet Of The Requirements For The Degree Of Master Of Sciene İn The Department Of Psychology)

okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların isim ve sıfat kullanım gelişimini izlemiştir. Dil ve dil edinimi ile bilgiler veren araştırmacı, deneklere hikâye üretme, hikâye anlatma ve düzenlenmiş oyun uygulamaları yaptırarak bu uygulamalar sırasındaki konuşmalardaki isim ve sıfatları değerlendirmiştir. İsimlerle sıfatlar hakkında bilgi verdikten sonra isimlerle sıfatlar arasındaki yakınlığa dikkat çekerek uygulamalarda isim kullanımını arttıkça sıfatların kullanımının da arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bu artışa paralel olarak yaş arttıkça bazı sıfat çeşitlerinin kullanımının arttığını(niteleme, belgisiz); bazılarının ise (işaret, sayı) yaş unsurundan etkilenmediğini belirtmiştir. Ayrıca uygulamada çeşitlerine göre isim ve sıfat kullanım oranının eşit olmadığını saptamıştır. Özellikle düzenlenmiş oyun uygulamasında isim ve sıfat kullanımının düştüğünü belirtmiştir. Çalışmada araştırmacı en çok kullanılan sıfat türünün niteleme sıfatı olduğu sonucuna da ulaşmıştır.

Ednan KABADÜZ'ÜN yaptığı doktora çalışmasında ilköğretim ikinci kademedeki 8. sınıfların kullandıkları kelime türlerini inceleyerek kelime sıklıklarını ortaya çıkarmıştır. Çalışmada en sık kullanılan isimlerin sosyal içerikli kelimeler (Arkadaş 134, insan 103, köy 94, okul 80, ev 63, yer 58, Ağrı 52, anne 47...), en sık kullanılan fillerin ise günlük yaşamdaki eylemler (Git- 141, gel- 49, sev- 33, gez- 29, de- 25, iste- 25, yap- 22, kal- 21, başla- 20, geç- 20, ye- 20...), en sık kullanılan sıfatlar (bir 313, her 76, bu 75, güzel 69, iyi 41, o 27, büyük 23, temiz 18, küçük 15...). Burada da sıfatların isimlerle birlikte sık kullanıldığı görülmektedir.¹⁸⁷

Funda ACARLAR ve Necate Baykoç DÖNMEZ," 30–47 Aylar (2,5–4 Yaş) Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının İncelenmesi"¹⁸⁸ ve yine aynı araştırmacıların "48–60 (4–5 Yaş) Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının İncelenmesi"¹⁸⁹ adlı çalışmalarında Ankara il merkezinde anaokuluna devam eden 30–47 aylar ve 48–60 aylar arasındaki çocuklardan 30 tanesi denek olarak seçilmiştir. Bu çocuklar belirli süre boyunca gözlenerek farklı etkinlikleri sırasındaki konuşmaları

¹⁸⁷ Ednan KABADÜZ, İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sözcük Türlerini Öğrenme ve Kullanma Düzeyleriyle Kavram Edinimleri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü)

¹⁸⁸ Funda ACARLAR ve Necate Baykoç DÖNMEZ, 30–47 Aylar (2,5–4 Yaş) Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, C.VIII, S.3, s.163–203, Ankara, 1992

¹⁸⁹ Funda ACARLAR ve Necate Baykoç DÖNMEZ, 48–60 Aylar (4–5 Yaş) Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, C.VIII, S.3, s.205–225, Ankara, 1992

kayda alınmıştır. Bu kayıtlardan hareketle araştırmacılar yaş arttıkça kullanılan cümlelerdeki kelime sayısının arttığını belirlemişlerdir. Sözcük çeşitlerinin kullanımıyla ilgili olarak da, sıfat kullanım sıklığı incelendiğinde bütün yaş ve cinsiyet gruplarında niteleme sıfatlarının kullanım sıklığının fazla olduğu; ikinci sırayı asıl sayı sıfatlarının aldığı en düşük oranda ise soru sıfatlarının kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Nurda SOLMAZ, “İlköğretim Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Faktörler”¹⁹⁰ adlı yüksek lisan tez çalışmasında öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörleri şu başlıklar altında vermiştir:

- 1.Öğretmen ve Öğrenci
- 2.Aile Ortamı
- 3.Öğrenme Ortamı
- 4.Öğrenme Olanakları
- 5.Dışsal Olanaklar

Araştırmacı bu faktörlere göre denek öğrencileri, çok iyi, iyi, orta ve zayıf olmak üzere dört gruba ayırmıştır. Fen Bilgisi, Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Yabancı Dil derslerindeki başarı durumunu bu etkenler doğrultusunda incelemiş ve çok iyi ve iyi grubundaki öğrencilerin orta ve zayıf gruptaki öğrencilere oranla yukarıdaki derslerde akademik açıdan daha başarılı oldukları sonucuna varmıştır.

Yapılan araştırmada sıfat kullanımı ile okul başarısı arasındaki ilişkiler incelenirken yukarıdaki faktörler ele alınmamıştır. Yukarıdaki faktörlerin hem okul başarısını etkileme de hem de temel dil becerilerinin kazanılmasında çok önemli rolü olduğu gerçeği her zaman göz önüne tutulmalıdır.

---

¹⁹⁰ Nurda SOLMAZ, İlköğretim Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Faktörler, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı-Eğitim Programları ve Öğretim)

II. BÖLÜM:

Bu bölüm aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir:

1. Araştırmanın Önemi
2. Araştırmanın Amacı
3. Araştırma Soruları
4. Varsayımlar
5. Sınırlılıklar
6. Araştırma Modeli
7. Evren
8. Örneklem
9. Verilerin Toplanması
10. Verilerin Çözümlemesi

2. BÖLÜM

MATERYAL ve METOT

1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İnsanlar arasında temel iletişim aracı olan dil, gerek bireyler gerekse toplumlar açısından büyük önem arz etmektedir. Her birey, içinde yaşadığı toplumun dilini zaman içinde edinir ve bu edinimi ölçüsünde dili kullanır. Dil edinimi bir süreç olup insanın yaşamı boyunca gelişerek devam eder. Bireyin dili, öğrendiği her kelime sonucunda zenginleşir ve gelişir. Dil, her dönemde döneminin ihtiyaçlarına göre kendini yenileyip yapısına yeni kelimler eklediğinden bireyin dilinin zenginleşmesi doğal bir süreç olarak kendiliğinden gerçekleşir. Bireylerin yaşadıkları döneme göre ihtiyaçlarının değişmesi dillerini zenginleştirir. Tıpkı bunun gibi, bireylerden oluşan toplum da ihtiyaçlara göre zaman içerisinde dilini zenginleştirir ve geliştirir.

Türk Dilinin en eski yazılı belgeleri olan Orhun Yazıtlarındaki dilin kelime varlığıyla günümüz toplumunun dilindeki kelime varlığı arasında sayı bakımından farkın olması da yukarıda bahsettiğimiz dilin zaman içinde gelişim ve değişiminin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dilimizin en eski kaynağı olan Orhun Yazıtları incelendiğinde dili oluşturan unsur olan kelimelerin ne adar ustaca kullanıldığı görülmektedir. Bu da yazıldığı dönemde Türk Dilinin anlatım açısından ne kadar zengin ve gelişmiş olduğunu göstermektedir.¹⁹¹ Buradan hareketle dildeki kelime hazinesi kadar bu kelime hazinesinin yazılı ya da sözlü eserlerde ne derecede güzel ve etkili kullanıldığı da önemlidir diyebiliriz. Orhun Yazıtları Türk yazı dilinin başlangıcını miladın ilk asırlarına kadar götüren önemli bir delildir.¹⁹² Bu yazıtlar dilimizin o dönemdeki kelime hazinesinin ne kadar etkili ve ustaca kullanıldığının da göstergesidir.

21. yy dünyasına baktığımızda iletişimin öneminin sosyalleşmeye ve teknolojik gelişmelere paralel olarak daha da arttığını görmekteyiz. Bu iletişim bazen sözle bazen de yazıyla sağlanmaktadır. Her iki durumda da sözcüklerin doğru seçimi dilin güzel

¹⁹¹ Muharrem ERGİN, Orhun Kitabeleri, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2001, s.XIV

¹⁹² ERGİN, a.g.e. , s.XIV

biçimde kullanımı, etkili bir iletişim açısından büyük önem arz etmektedir. Bilindiği gibi, bir dildeki sözcüklerde çeşit olarak genellikle isimlerin sayısı diğer kelime çeşitlerine göre daha fazladır. Dünyadaki bütün diller kelime sayısı bakımından incelendiğinde isimlerin diğer kelime çeşitlerine oranla fazla olduğu ve dilin kelime hazinesini zenginleştirmede büyük pay sahibi olduğu görülmektedir.¹⁹³ Bireyler, öncelikle isim ve fiillerin rolünü ardından da sıfat, zarf, edat ve bağlaçların rolünü kavrarlar. Etkili bir anlatımın gerçekleşmesi için sözcüklerin doğru kullanımının yanı sıra anlatmak istediklerimizi açık, anlaşılır ve doğru biçimde karşı tarafa aktarmamız gerekir. Bunun gerçekleşmesi için de anlatılmak istenen konunun, duygu ya da düşüncenin doğru ve özelliklerinin anlaşılacak şekilde dilde ifadelendirilmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için de anlatılan kavramları çeşitli şekillerde niteleyen ya da belirten kelimeler olan sıfatlardan yararlanılması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Sıfatlar sayesinde anlatmak istediklerimizi daha etkili ve anlaşılır bir biçimde anlatırız. Yukarıda da bahsedildiği gibi dünyadaki bütün dillerde kelime sayısı bakımından adların sayısı fazladır. Sıfatlarla adlar arasında da yakın bir ilişki bulunmaktadır. Dilciler sıfatların, adlarla yakın ilgileri olan sözcükler olduğunu belirterek sıfatların adları çeşitli yönlerden tamamladıklarını belirtmişlerdir. Örneğin “Büyük, kırmızı, bir, kaç, çalışkan” sözcükleri isimdir. “Büyük ev, bir ağaç, kaç kuruş” gibi kullanımlarda sıfat olarak kesin bir görev yüklenmişler ve adların türlü niteliklerini aydınlatmışlardır.¹⁹⁴

Düşüncenin şekillenmesinde ve düşünülenleri başkalarına sözle ya da yazıyla aktarmada, dili oluşturan unsur olan sözcükler büyük öneme sahiptir. İsim ve fiillerle yapılan düşünme, çok fakir bir düşünmedir. Bu sebeple zarflar, edatlar ve bağlaçlar Türkçemizi zenginleştirici kelimelerdir. Bunlar oran ve izafiyet göstererek sıfatlarlar birlikte tüm düşünce sistemimizin temelinde yer alırlar.¹⁹⁵ Buradan da anlaşılacağı gibi düşünülenlerin daha etkili aktarılmasında yani iletişimin daha başarılı ve etkili olmasında sıfatların kazanımı ve kullanımı önemli rol oynamaktadır. Dili oluşturan sözcüklerin büyük çoğunluğunun da isim olduğu ve isimlerle sıfatla arasındaki yakın ilişki göz önüne alındığında iletişim kurmada isimlerin dolayısıyla sıfatların önemini ortaya çıkarmaktadır. Bireyin sözcük dağarcığı geliştikçe sözlü ya da yazılı iletişimi de bu

¹⁹³ BİRİN, s.5

¹⁹⁴ BİLGEGİL, s.189

¹⁹⁵ ÖZCAN, s.38

ölçüde gelişmektedir. Bu noktada kelime hazinesi zenginleşen bireylerin iletişimde daha başarılı olduğu gerçeğinden hareketle dildeki söz varlığının büyük çoğunluğunu oluşturan isimler aynı zamanda sıfat olarak da kullanıldıklarından kelime dağarcığı zenginleşen bireylerin anlatımlarının etkili olması için konuşma ve yazıda daha fazla sıfata yer vermeleri, sıfat kullanımının önemini göstermektedir.

Bu çalışmanın önemi, sıfatların sadece dilbilgisinde kelime türlerinden biri olarak değil, sözlü ya da yazılı iletişimde etkililik açısından ne kadar önemli olduğunu ve iletişimde etkililiği sağladığı için eğitimde başarıyı olumlu yönde etkilediğini göstermeye kaynak olmaya yönelik bir araştırma olmasından kaynaklanmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Türkçe öğretiminin temel amacı, temel dil becerileri olan konuşma ve yazmayı, okuma ve dinlemeyi öğrencilere kazandırmaktır. Türkçe öğretiminin temel amacı olan bu dört beceriyi kazanmış bireylerin hayatın her kademesinde başarılı olması beklenmektedir.

Temel dil becerilerinden biri olan yazılı anlatım, okullarda öğrenilen ve zaman içinde geliştirilen bir beceridir. Yazılı anlatım sadece Türkçe dersinde kullanılmayıp Fen bilgisi, Sosyal Bilgiler, Matematik, İngilizce gibi bütün derslerde kullanılan bir beceridir. Yazılı anlatımın bütün derslerde kullanılan bir dil becerisi olması ve bu beceriyi kazanmış öğrencilerin bütün derslerde daha başarılı olması beklenmektedir.

Duygu, düşünce hayal ve istekleri ifade etmeye yarayan dil, yazıya geçirildiğinde yazılı anlatım ortaya çıkar. Dildeki kelimelerin büyük kısmının isim olduğu ve isimlerle sıfatların yakın ilgisi olduğu ve sıfatların isimlerden meydana geldiği göz önüne alındığında sıfatları kullanan öğrencilerin yazılı anlatımda daha başarılı olması gerekir.

Bu araştırma, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları sıfat sayısı ile okul başarıları arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

3. ARAŞTIRMA SORULARI

1. Yazılı anlatımda kullanılan sıfat sayısı ile akademik başarı arasında bir ilişki var mıdır?
2. Öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki sıfat kullanımlarıyla Türkçe dersi başarıları arasında bir ilişki var mıdır?
3. Öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki sıfat kullanımlarıyla Matematik ve Fen Bilgisi dersleri başarıları arasında bir ilişki var mıdır?
4. Öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki sıfat kullanımlarıyla İngilizce dersindeki başarıları arasında bir ilişki var mıdır?
5. Öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki sıfat kullanımlarıyla Sosyal Bilgiler dersi başarıları arasında bir ilişki var mıdır?
6. Öğrencilerin sıfatlarla ilgili test sorularını doğru cevaplama oranıyla yazılı anlatımlarında sıfat kullanma oranı arasında bir ilişki bulunmakta mıdır?
7. Öğrencilerin yazılı anlatımda kullandıkları sıfat sayısı yazılı anlatım türlerine göre değişmekte midir?
8. Temel dil becerilerinin öğretildiği Türkçe ders başarısıyla diğer ders başarıları arasında bir ilişki var mıdır?

4. VARSAYIMLAR

1. Uygulama yapılan okullardaki 8. sınıf öğrencilerinin, Türkçe dersinde kelime türlerinden biri olarak anlatılan sıfat ve çeşitlerini öğrendikleri varsayılmıştır.
2. Sıfatlarla ilgili hazırlanan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmış olan sınavlardan alınan test sorularının geçerlilik ve güvenilirlik açısından doğru olduğu varsayılmıştır.
3. Yazılı anlatım türlerinden olan serbest, gezi ve anı yazısı türlerinin öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini temsil etmesi açısından yeterli olacağı varsayılmıştır.

4. Öğrencilerin yazılı anlatımlardaki sıfatların tespiti ve sayımında konuyla ilgili uzman ve öğretmenler ile araştırmacının görüşlerinin yeterli olacağı kabul edilmiştir.

5. Yazılı anlatımda görülen imla ve noktalama yanlışlarının sıfat kullanımını etkilemeyeceği kabul edilmiştir.

6. Örneklemin, evreni yeterli seviyede temsil ettiği varsayılmıştır.

5. SINIRLILIKLAR

1. Bu çalışma 2003–2004 eğitim- öğretim yılında Uşak merkezden seçilmiş altı ilköğretim okuluyla sınırlıdır.

2. Araştırmaya dahil edilen okullar Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı'ndaki (OKS) gösterdikleri başarıya göre üç gruba ayrılmıştır.

3. Bu okullar, OKS'de Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesine yerleştirdikleri öğrenci sayısına göre yüksek derecede başarılı, orta derecede başarılı ve düşük derecede başarılı olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.

4. Yüksek derecede başarılı okullar, Mehmetçik İlköğretim Okulu ve Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu, orta derecede başarılı okullar Bir Eylül İlköğretim Okulu ve Atatürk İlköğretim Okulu, Düşük derecede başarılı okullar Aybey İlköğretim Okulu ve Hasan Hilmi İlköğretim Okuluyla sınırlı tutulmuştur.

5. Yazılı anlatım türleri olarak serbest, gezi ve anı yazısı türleri seçilmiştir.

6. Çalışmaya Mehmetçik, Gazi Mustafa Kemal, Bir Eylül, Atatürk, Aybey ve Hasan Hilmi İlköğretim Okullarından toplam 240 öğrenci dahil edilmiştir.

7. Yazılı anlatım uygulamalarının üç çeşit olması nedeniyle çalışma yukarıdaki okulların 8. sınıf öğrencilerinden 240 kişiyle sınırlı tutulmuştur.

8. Araştırma konusu yazılı anlatımda kelime çeşitlerinden sadece sıfatlarla sınırlı tutulmuştur.

9. Okul başarısı (Akademik Başarı) Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, İngilizce ve Sosyal Bilgiler dersleriyle sınırlı tutulmuştur.

6. ARAŞTIRMA MODELİ

İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımda sıfat kullanım düzeyleri ile okul başarıları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere düzenlenen bu çalışma betimsel nitelikli bir korelasyonel araştırmadır.

7. EVREN

Araştırmanın evreni Uşak il merkezindeki ilköğretim okullarında öğrenim görmekte olan 8. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

8. ÖRNEKLEM

Örneklem seçimi yapılırken 2002/2003 eğitim- öğretim yılı sonunda yapılan Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) sonuçları göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre okullar yüksek derecede başarılı, orta derecede başarılı ve düşük derecede başarılı olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Her grupta seksen öğrenci olmak üzere örneklem toplam 240 öğrenciden oluşmaktadır.

9. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma öncesinde Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğünden 2002/2003 eğitim- öğretim yılı sonunda yapılan Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) sonuçları alınmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda okullar başarı düzeyi yüksek, orta derecede başarılı ve düşük düzeyde başarılı olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Bu sınıflandırmada, Uşak merkezdeki İlköğretim okullarından Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesine yerleşen öğrenci sayıları ile okulların genel başarı ortalamaları ve Türkçe netleri dikkate alınmıştır. Okullar üç gruba ayrıldıktan sonra her grubu temsil etmek üzere gruptaki okullara arasından iki okul random yöntemiyle seçilmiştir.

Çalışma öncesinde Okul yöneticilerine ve ders öğretmenlerine bu çalışmanın okul ya da öğrenci başarısını ölçmeye yönelik bir araştırma olmadığı konusunda bilgi verilmiştir. Okul yöneticilerinden ve ders öğretmenlerinden bilgi alınarak okuldaki

öğrenciler ders başarısı yüksek olan öğrenciler ve ders başarısı düşük olan öğrenciler olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Bu ayırdan öğrenciler haberdar edilmemiştir.

Uygulama okullarına üç gün arayla gidilerek sırayla gezi yazısı, anı, serbest kompozisyon ve test uygulaması çalışmaları gerçekleştirilmiş; bu sırada her öğrenci bir sıraya oturtulmuş ve öğrencilere çalışmayla ilgili bilgiler verilmiştir.

Her öğrenciden gezi, anı ve serbest yazı türünde olmak üzere üç kompozisyon yazmaları istenmiştir. Bunun ardından 1982’den başlayarak 2003 yılına kadar MEB tarafından yapılan İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin girdiği sınavlar taranmış ve bunlardan öğrencilerin 6–7. ve 8. sınıfta işledikleri sıfat konularına ve türlerine uygun olanlardan her türü temsil etmek üzere iki soru seçilerek bir test sınavı yapılmıştır. Her öğrencinin kompozisyonunda geçen sıfat sayısı ve testteki doğru sayısı araştırmacı tarafından tespit edilmiştir.. Kaynak kitap olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılmış olan Türkçe ders kitapları seçilmiştir.

Bütün öğrenci gruplarına üç gün arayla yazılı anlatım türleri için kırk dakika, test sınavı içinse yirmi beş dakika süre verilmiştir. Araştırma, uygulama süresi boyunca araştırmacı tarafında takip edilerek araştırmacının gözetiminde yapılmıştır. Her öğrenci tek başına ayrı sıraya oturtularak öğrencilerin birbirini etkilemeleri ya da birbirlerinden etkilenmeleri engellenmeye çalışılmıştır. Sıfatlar konusunda herhangi bir olumlu yönlendirme yapılmadan öğrencilerden sadece kompozisyonlarını belirlenen süre içerisinde yazmaları istenmiştir.

10. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Yukarıdaki işlemler sona erdikten sonra öğrencilerin yedinci sınıftaki ders notları okul idarelerindeki sınıf geçme defterlerinden alınmıştır. Bu veriler, SPSS Bilgisayar Paket Programı’na aktarılarak her okulda başarı düzeyi yüksek olan öğrenciler “1” ile başarı düzeyi düşük olan öğrenciler “2” ile temsil edilmiştir. Uygulama yapılan öğrencilere başarı grubundaki okul sırasına göre 1’den 240’ a kadar numara verilmiştir. OKS sınavına göre gruplandırılan okullarda başarı düzeyi yüksek olan 2 okul “1” ile orta derece başarılı olan 2 okul “2” ile düşük derecede başarılı olan 2 okul “3” ile temsil edilerek gruplandırmıştır.

Her okuldan kırk yerine elli öğrenci denek olarak alınmıştır. “1” ile “2” nin temsil ettiği gruplara böylece yedek beş öğrenci alınarak çalışmanın herhangi bir nedenle aksaması önlenmeye çalışılmıştır. Bunlardan ilk 20 “1” ile sonraki 20 “2” ile temsil edilerek başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrenciler şeklinde gruplandırılmıştır. Bunların yanlarına yazılı anlatım türlerine göre kullandıkları sıfat sayısı, yazılarındaki toplam sıfat sayısı, testteki doğru sayısı, Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler derslerinden aldıkları notlar yazılmıştır.

Verilerin analizinde başarılı öğrenci grubu ile başarı düzeyi düşük öğrenci grubundaki öğrencilerin test puanlarıyla öğrencilerin başarılı- başarısız olma durumları karşılaştırılmıştır. Burada t- testi uygulanmıştır.

Öğrencilerin testten aldıkları puanlar ile sıfat kullanımları arasındaki ilişki ve ders başarılarıyla sıfat kullanımları arasındaki ilişki için pearson korelasyonuna bakılmıştır.

OKS sonuçlarına göre seçilen okulların durumu ile öğrencilerin sıfat kullanım düzeyleri arasında fark olup olmadığını anlamak için ANOVA testi kullanılmıştır. Gruplar arasında fark çıkması durumunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Tukey testi kullanılmıştır.

Öğrencilerin sıfat kullanımlarıyla ilgili N, ortalama ve Standart Sapma değerleri tablolar halinde verilmiştir.

III. BÖLÜM:

Bu bölümde OKS'de okulların gösterdikleri başarıya üst, orta, düşük derecede başarılı şekilde gruplanan okullardan elde edilen verilerin incelemesi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulardan hareketle araştırmacının konu ile ilgili yorumları yer almaktadır.

3. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLARI

Tablo 1. Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulundaki Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	p
gazitest	Başarılı	20	23,95	3,98	,06	,81
	Başarı düzeyi düşük	20	23,60	4,91		
	Toplam	40	23,78	4,42		
Toplam	Başarılı	20	77,45	28,60	5,05	,03
	Başarı düzeyi düşük	20	57,80	26,65		
	Toplam	40	67,63	29,04		
Gezi	Başarılı	20	31,60	18,13	2,91	,10
	Başarı düzeyi düşük	20	22,65	14,92		
	Toplam	40	27,13	17,00		
Serbest	Başarılı	20	26,00	12,39	2,53	,12
	Başarı düzeyi düşük	20	20,25	10,38		
	Toplam	40	23,13	11,65		
Anı	Başarılı	20	19,85	8,22	3,03	,09
	Başarı düzeyi düşük	20	14,90	9,72		
	Toplam	40	17,38	9,23		

Tablo 1 incelendiğinde sıfat kullanımı ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulundaki başarı düzeyi yüksek (başarılı) öğrenciler ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımları karşılaştırıldığında başarılı öğrencilerin toplam sıfat kullanımının (77,45) başarı düzeyi düşük öğrencilere (57,80) oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin serbest, gezi ve anı yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin serbest, gezi ve anı yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 2. Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazılı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam

Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi

	gazitest	Toplam	Gezi	Serbest	Anı	Türkçe	Fenmat	İngilizce	Sosyalb
gazitest	1,00								
Toplam	,34	1,00							
Gezi	,30	,88	1,00						
Serbest	,21	,76	,50	1,00					
Anı	,25	,57	,30	,20	1,00				
Türkçe	,18	,47	,39	,33	,37	1,00			
Fenmat	,25	,53	,47	,43	,26	,82	1,00		
İngilizce	,05	,38	,30	,32	,22	,80	,77	1,00	
Sosyalb	,05	,34	,25	,24	,31	,78	,72	,84	1,00

Tablo 2 incelendiğinde Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulundaki öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımı ile testteki soruları doğru cevaplama durumları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Testteki soruları doğru cevaplama durumu ile serbest, gezi ve anı yazısı türlerindeki toplam sıfat sayısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişki incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişkilere bakıldığında en yüksek ilişkinin Fen Bilgisi ve Matematik (0,53) dersleriyle olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımı ile yazılı anlatım türlerine göre kullanılan sıfat sayısı incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile en yüksek ilişkinin gezi yazısı türü (0,88) arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablodan hareketle Türkçe ders başarı notu ile Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarı notları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada Türkçe ders başarı notu ile en yüksek ilişkinin Fen Bilgisi ve Matematik (0,82) ders başarı notu arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3. Mehmetçik İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	p
mehmttest	Başarılı	20	24,85	2,60	13,44	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	21,25	3,54		
	Toplam	40	23,05	3,57		
Toplam	Başarılı	20	78,80	26,32	12,25	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	51,55	22,79		
	Toplam	40	65,18	27,95		
Gezi	Başarılı	20	36,35	13,13	14,26	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	22,00	10,79		
	Toplam	40	29,18	13,91		
Serbest	Başarılı	20	25,80	13,41	3,98	,05
	Başarı düzeyi düşük	20	18,80	8,15		
	Toplam	40	22,30	11,51		
Anı	Başarılı	20	17,10	11,01	1,01	,32
	Başarı düzeyi düşük	20	13,95	8,64		
	Toplam	40	15,53	9,90		

Tablo 3 incelendiğinde sıfat kullanımı ile öğrenci başarı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Mehmetçik İlköğretim Okulundaki başarılı öğrenciler ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımları karşılaştırıldığında, başarılı öğrencilerin toplam sıfat kullanımının (78,80) başarı düzeyi düşük öğrencilere (51,55) oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin serbest ve gezi yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin serbest ve gezi yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir farkın var olduğu ortaya çıkmaktadır. Başarılı öğrencilerin anı yazısı türünde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin anı yazısı türünde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 4. Mehmetçik İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazılı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi

	mehmttest	Toplam	Gezi	Serbest	Anı	Türkçe	Fenmat	İngilizce	Sosyalb
mehmttest	1,00								
Toplam	,39	1,00							
Gezi	,36	,79	1,00						
Serbest	,40	,69	,32	1,00					
Anı	,23	,68	,48	,33	1,00				
Türkçe	,39	,56	,42	,42	,21	1,00			
Fenmat	,38	,50	,48	,40	,19	,69	1,00		
İngilizce	,48	,39	,40	,37	,16	,61	,78	1,00	
Sosyalb	,43	,46	,41	,38	,16	,64	,73	,69	1,00

Tablo 4 incelendiğinde Mehmetçik İlköğretim Okulu öğrencilerinin yazılarındaki toplam sıfat kullanımı ile testteki soruları doğru cevaplama durumları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Testteki soruları doğru cevaplama durumu ile serbest ve gezi yazısı türlerindeki toplam sıfat sayısı arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Testteki soruları doğru cevaplama durumu ile anı yazısı türündeki toplam sıfat sayısı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmaktadır

Öğrencilerin toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişki incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişkilere bakıldığında en yüksek ilişkinin Türkçe (0,56) dersiyle olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımı ile yazılı anlatım türlerine göre kullanılan sıfat sayısı incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile en yüksek ilişkinin gezi yazısı türü (0,79) arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablodan hareketle Türkçe ders başarı notu ile Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarı notları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada Türkçe ders başarı notu ile en yüksek ilişkinin fen bilgisi ve matematik (0,69) ders başarı notu arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5. Atatürk İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	p
atatürktest	Başarılı	20	22,05	3,87	66,47	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	13,40	2,74		
	Toplam	40	17,73	5,49		
Toplam	Başarılı	20	73,65	22,28	56,98	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	29,15	14,09		
	Toplam	40	51,40	29,09		
Gezi	Başarılı	20	28,90	13,36	25,92	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	11,95	6,57		
	Toplam	40	20,43	13,48		
Serbest	Başarılı	20	25,45	9,62	24,30	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	11,90	7,65		
	Toplam	40	18,68	10,99		
Anı	Başarılı	20	19,30	9,67	35,51	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	5,35	4,02		
	Toplam	40	12,33	10,16		

Tablo 5 incelendiğinde sıfat kullanımı ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Atatürk İlköğretim Okulundaki başarılı öğrenciler ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımları karşılaştırıldığında başarılı öğrencilerin toplam sıfat kullanımının (73,65) başarı düzeyi düşük öğrencilere (29,15) oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin serbest, gezi ve anı yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin serbest, gezi ve anı yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir farkın olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6. Atatürk İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazılı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi

	atatürktest	Toplam	Gezi	Serbest	Anı	Türkçe	Fenmat	İngilizce	Sosyalb
atatürktest	1,00								
Toplam	,71	1,00							
Gezi	,61	,89	1,00						
Serbest	,59	,74	,43	1,00					
Anı	,58	,88	,75	,48	1,00				
Türkçe	,66	,71	,67	,43	,69	1,00			
Fenmat	,54	,76	,70	,53	,67	,78	1,00		
İngilizce	,62	,68	,51	,47	,75	,72	,72	1,00	
Sosyalb	,69	,68	,58	,48	,66	,73	,74	,82	1,00

Tablo 6 incelendiğinde Atatürk İlköğretim Okulu öğrencilerinin toplam sıfat kullanımlarıyla testteki soruları doğru cevaplama durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu (0,71) ortaya çıkmaktadır. Testteki soruları doğru cevaplama durumu ile serbest, gezi ve anı yazısı türlerindeki toplam sıfat sayısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişki incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişkilere bakıldığında en yüksek ilişkinin fen bilgisi ve matematik (0,76) dersleriyle olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımı ile yazılı anlatım türlerine göre kullanılan sıfat sayısı incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile en yüksek ilişkinin gezi yazısı türü (0,89) arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablodan hareketle Türkçe ders başarı notu ile Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarı notları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada Türkçe ders başarı notu ile en yüksek ilişkinin Fen Bilgisi ve Matematik (0,78) ders başarı notu arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7. Bir Eylül İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	p
bireylultest	Başarılı	20	19,70	4,52	7,96	,01
	Başarı düzeyi düşük	20	15,95	3,86		
	Toplam	40	17,83	4,56		
Toplam	Başarılı	20	54,25	17,34	12,45	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	37,30	12,68		
	Toplam	40	45,78	17,28		
Gezi	Başarılı	20	22,65	9,20	24,73	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	10,75	5,48		
	Toplam	40	16,70	9,60		
Serbest	Başarılı	20	19,55	7,96	1,55	,22
	Başarı düzeyi düşük	20	16,50	7,54		
	Toplam	40	18,03	7,81		
Anı	Başarılı	20	12,70	9,47	1,06	,31
	Başarı düzeyi düşük	20	10,10	6,13		
	Toplam	40	11,40	7,98		

Tablo 7 incelendiğinde sıfat kullanımı ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Bir Eylül İlköğretim Okulundaki başarılı öğrenciler ile

başarı düzeyi düşük öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımları karşılaştırıldığında başarılı öğrencilerin toplam sıfat kullanımının (54,25) başarı düzeyi düşük öğrencilere (37,30) oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin gezi yazısı türünde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin gezi yazısı türünde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir farkın olduğu ortaya çıkmaktadır. Başarılı öğrencilerin serbest ve anı yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin serbest ve anı yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir farkın olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8. Bir Eylül İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazılı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi

	bireylultest	Toplam	Gezi	Serbest	Anı	Türkçe	Fenmat	İngilizce	Sosyalb
bireylultest	1,00								
Toplam	,46	1,00							
Gezi	,36	,73	1,00						
Serbest	,39	,67	,28	1,00					
Anı	,19	,61	,09	,18	1,00				
Türkçe	,30	,47	,55	,13	,25	1,00			
Fenmat	,30	,56	,65	,21	,22	,72	1,00		
İngilizce	,46	,64	,65	,25	,36	,77	,79	1,00	
Sosyalb	,55	,66	,62	,31	,37	,73	,68	,91	1,00

Tablo 8 incelendiğinde Bir Eylül İlköğretim Okulu öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımıyla testteki soruları doğru cevapla durumları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Testteki soruları doğru cevaplama durumu ile serbest, gezi yazısı türlerindeki toplam sıfat sayısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır. Testteki soruları doğru cevaplama durumu ile anı yazısı türündeki toplam sıfat sayısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişki incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişkilere bakıldığında en yüksek ilişkinin Sosyal Bilgiler (0,66) dersi arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımı ile yazılı anlatım türlerine göre kullanılan sıfat sayısı incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile en yüksek ilişkinin gezi yazısı türü (0,73) arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablodan hareketle Türkçe ders başarı notu ile Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarı notları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada Türkçe ders başarı notu ile en yüksek ilişkinin İngilizce (0,77) ders başarı notu arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 9. Aybey İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarı Düzeyi Düşük Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	p
aybeytest	Başarılı	20	20,15	5,25	13,78	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	14,60	4,13		
	Toplam	40	17,38	5,45		
Toplam	Başarılı	20	60,60	26,77	4,18	,05
	Başarı düzeyi düşük	20	44,80	21,87		
	Toplam	40	52,70	25,42		
Gezi	Başarılı	20	23,95	13,25	6,88	,01
	Başarı düzeyi düşük	20	14,30	9,76		
	Toplam	40	19,13	12,48		
Serbest	Başarılı	20	21,50	12,39	,57	,45
	Başarı düzeyi düşük	20	18,80	10,10		
	Toplam	40	20,15	11,24		
Anı	Başarılı	20	14,55	6,73	,78	,38
	Başarı düzeyi düşük	20	12,65	6,85		
	Toplam	40	13,60	6,77		

Tablo 9 incelendiğinde sıfat kullanımı ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Aybey İlköğretim Okulundaki başarılı öğrenciler ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımları karşılaştırıldığında başarılı öğrencilerin toplam sıfat kullanımının (60,60) başarı düzeyi düşük öğrencilere (44,80) oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin gezi yazısı türünde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin gezi yazısı türünde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir farkın olduğu ortaya çıkmaktadır. Başarılı öğrencilerin serbest ve anı yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin serbest ve anı yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir farkın olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 10. Aybey İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazılı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi

	aybeytest	Toplam	Gezi	Serbest	Anı	Türkçe	Fenmat	İngilizce	Sosyalb
aybeytest	1,00								
Toplam	,49	1,00							
Gezi	,50	,90	1,00						
Serbest	,46	,76	,52	1,00					
Anı	,25	,68	,55	,30	1,00				
Türkçe	,48	,32	,27	,27	,15	1,00			
Fenmat	,64	,33	,39	,22	,12	,66	1,00		
İngilizce	,56	,30	,36	,16	,16	,58	,81	1,00	
Sosyalb	,56	,51	,51	,33	,29	,64	,77	,81	1,00

Tablo 10 incelendiğinde Aybey İlköğretim Okulu öğrencilerin yazılılarındaki toplam sıfat kullanımıyla testteki soruları doğru cevapla durumları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Testteki soruları doğru cevaplama durumu ile serbest, gezi ve anı yazısı türlerindeki toplam sıfat sayısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişki incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, Sosyal Bilgiler ders başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişkilere bakıldığında en yüksek ilişkinin sosyal bilgiler (0,51) dersi arasında olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişki incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile İngilizce ders başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımı ile yazılı anlatım türlerine göre kullanılan sıfat sayısı incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile en yüksek ilişkinin gezi yazısı türü (0,90) arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablodan hareketle Türkçe ders başarı notu ile Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarı notları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada Türkçe ders başarı notu ile en yüksek ilişkinin fen bilgisi ve matematik (0,66) ders başarı notu arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 11. Hasan Hilmi İlköğretim Okulu Başarılı ve Başarısız Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	p
hhilmitest	Başarılı	20	20,55	4,33	11,00	,00
	Başarı düzeyi düşük	20	16,65	2,98		
	Toplam	40	18,60	4,17		
Toplam	Başarılı	20	62,25	30,93	4,10	,05
	Başarı düzeyi düşük	20	46,40	16,40		
	Toplam	40	54,33	25,72		
Gezi	Başarılı	20	24,20	16,12	4,06	,05
	Başarı düzeyi düşük	20	16,10	7,95		
	Toplam	40	20,15	13,20		
Serbest	Başarılı	20	19,20	7,74	,11	,74
	Başarı düzeyi düşük	20	18,35	8,32		
	Toplam	40	18,78	7,94		
Anı	Başarılı	20	18,85	13,26	4,68	,04
	Başarı düzeyi düşük	20	11,95	5,28		
	Toplam	40	15,40	10,56		

Tablo 11 incelendiğinde sıfat kullanımı ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Hasan Hilmi İlköğretim Okulundaki başarılı öğrenciler

ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımları karşılaştırıldığında başarılı öğrencilerin toplam sıfat kullanımının (62,25) başarı düzeyi düşük öğrencilere (46,40) oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Başarılı öğrencilerin gezi yazısı türünde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin gezi ve anı yazısı türlerinde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir farkın olduğu ortaya çıkmaktadır. Başarılı öğrencilerin serbest yazı türünde kullandıkları sıfat sayısı ile başarı düzeyi düşük öğrencilerin serbest yazı türünde kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir farkın olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 12. Hasan Hilmi İlköğretim Okulu Test Başarısı, Ders Başarısı ile Yazılı Anlatımlarda Toplam Sıfat ve Yazılı Anlatım Türlerine Göre Toplam Sıfat Kullanımları Arasındaki İlişki Matrisi

	hhilmitest	Toplam	Gezi	Serbest	Anı	Türkçe	Fenmat	İngilizce	Sosyalb
hhilmitest	1,00								
Toplam	,56	1,00							
Gezi	,57	,88	1,00						
Serbest	,27	,67	,40	1,00					
Anı	,45	,83	,60	,37	1,00				
Türkçe	,38	,36	,33	,29	,25	1,00			
Fenmat	,47	,41	,41	,27	,28	,69	1,00		
İngilizce	,57	,34	,38	,13	,25	,51	,79	1,00	
Sosyalb	,38	,37	,40	,16	,29	,44	,59	,79	1,00

Tablo 12 incelendiğinde Hasan Hilmi İlköğretim Okulu öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımıyla testteki soruları doğru cevapla durumları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Testteki soruları doğru cevaplama durumu ile serbest, gezi ve anı yazısı türlerindeki toplam sıfat sayısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişki incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, Sosyal

Bilgiler ders başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımlarıyla ders başarıları arasındaki ilişkilere bakıldığında en yüksek ilişkinin Fen Bilgisi ve Matematik (0,41) dersi arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yazılarındaki toplam sıfat kullanımı ile yazılı anlatım türlerine göre kullanılan sıfat sayısı incelendiğinde toplam sıfat kullanımı ile en yüksek ilişkinin gezi yazısı türü (0,88) arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablodan hareketle Türkçe ders başarı notu ile Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarı notları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada Türkçe ders başarı notu ile en yüksek ilişkinin Fen Bilgisi ve Matematik (0,69) ders başarı notu arasında olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 13. Öğrencilerin Sıfat Kullanımlarının OKS Başarısına göre Belirlenen Okul Gruplarına Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	p	Gruplar arası Fark
Test	İyi	80	23,41	4,01	37,80	,00	1-2
	Orta	80	17,78	5,02			
	Düşük	80	17,99	4,86		,00	1-3
	Toplam	240	19,73	5,32			
Toplam Sıfat	İyi	80	66,40	28,35	10,04	,00	1-2
	Orta	80	48,59	23,94			
	Düşük	80	53,51	25,42		,00	1-3
	Toplam	240	56,17	26,93			
Gezi	İyi	80	28,15	15,47	12,24	,00	1-2
	Orta	80	18,56	11,78			
	Düşük	80	19,64	12,77		,00	1-3
	Toplam	240	22,12	14,05			
Serbest	İyi	80	22,71	11,52	3,90	,02	1-2
	Orta	80	18,35	9,47			
	Düşük	80	19,46	9,70			

	Toplam	240	20,18	10,39			
Anı	İyi	80	16,45	9,55	5,04	,00	1-2
	Orta	80	11,86	9,09			
	Düşük	80	14,50	8,86			
	Toplam	240	14,27	9,33			

Araştırmada OKS sonuçlarına göre Uşak merkezdeki okullar yüksek derecede başarılı(iyi,1), orta derecede başarılı (orta,2) ve düşük düzeyde başarılı(düşük,3) olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Bu gruplardaki okullar, testteki başarı açısından karşılaştırıldığında yüksek derecede başarılı okullar ile orta derecede başarılı ve düşük derecede başarılı okullar arasında bir fark olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu gruplardaki okullar, toplam sıfat kullanımı açısından karşılaştırıldığında yüksek derecede başarılı okullar ile orta derecede başarılı ve düşük derecede başarılı okullar arasında bir fark olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu grupları oluşturan okullardaki öğrencilerin, gezi yazısındaki toplam sıfat kullanımları karşılaştırıldığında, yüksek derecede başarılı okullar ile orta derecede başarılı okullar ve düşük derecede başarılı okullar arasında bir fark olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu grupları oluşturan okullardaki öğrencilerin, serbest türde yazılarındaki toplam sıfat kullanımları karşılaştırıldığında, yüksek derecede başarılı okullar düşük derecede başarılı okullar arasında bir fark olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu grupları oluşturan okullardaki öğrencilerin, anı türde yazısındaki toplam sıfat kullanımları karşılaştırıldığında, yüksek derecede başarılı okullar düşük derecede başarılı okullar arasında bir fark olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

IV. BÖLÜM:

Bu bölümde araştırmacı tarafından verilerin incelenmesiyle ortaya konan sonuçlara ve bu sonuçlar ile araştırmanın geneli doğrultusunda araştırma konusuyla ilgili araştırmacının önerilerine yer verilmiştir.

4. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

1. SONUÇ

—Uygulama okullarının tümünde başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin toplam sıfat kullanımlarının başarı düzeyi düşük olan öğrencilere oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Bu da sıfat kullanımı ile okul başarısı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

—Uygulama yapılan okullardaki öğrencilerin tamamının gezi yazısı türünde daha fazla sıfat kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu da göstermektedir ki öğrenciler gezip gördükleri yerleri anlatma ve tanıtmada daha fazla sıfat kullanmaktadırlar. Diğer yazı türlerinde özellikle de anı yazısı türünde toplam sıfat kullanımı düşmektedir. Anı yazısı türünde öğrenciler başlarından geçen olayları kabataslak olarak anlatmakta ve başlarından geçen olayın ya da olayın geçtiği yerin ve olay kahramanlarının özelliklerini belirtmemektedirler. Bu nedenle de anı yazısı türünde sıfat kullanım oranı diğer yazı türlerine göre daha düşüktür.

—Sıfatlarla ilgili hazırlanmış olan test sorularındaki başarı ile öğrencilerin yazılarında kullandıkları sıfat sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Teorik olarak sıfat kavramını öğrenen ve teorik konulardan hareketle hazırlanan testte başarılı olan öğrenciler yazılı anlatım uygulamasında da başarılıdırlar.

—Öğrencilerin toplam sıfat kullanımı ile ders başarıları arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Toplam sıfat kullanımı ile ders başarısı birbiriyle paralel olarak artmaktadır. Toplam sıfat kullanımı fazla olan öğrenciler toplam sıfat kullanımı düşük olan öğrencilere oranla Türkçe, Fen Bilgisi ve Matematik, İngilizce, Sosyal Bilgiler derslerinde daha başarılıdırlar.

—Toplam sıfat kullanımıyla ders başarıları arasındaki ilişkiye bakıldığında en yüksek ilişkinin Fen Bilgisi ve Matematik ile Türkçe dersi arasında olduğu görülmektedir.

—Türkçe ders başarılarıyla toplam sıfat kullanımı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

—Fen Bilgisi ve Matematik ders başarılarıyla toplam sıfat kullanımı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

—İngilizce ders başarılarıyla toplam sıfat kullanımı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

—Sosyal Bilgiler ders başarılarıyla toplam sıfat kullanımı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

—Türkçe ders başarılarıyla İngilizce, Fen Bilgisi ve Matematik, Sosyal Bilgiler ders başarıları arasında bir ilişki bulunmaktadır.

—Türkçe ders başarılarıyla Fen Bilgisi ve Matematik ders başarıları arasındaki ilişki diğer ders başarıları arasındaki ilişkilerden daha yüksektir.

— Yüksek derecede başarılı okullar ile orta derecede başarılı ve düşük derecede başarılı okullar arasında toplam sıfat kullanımı açısından bir fark olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Okulların OKS'deki başarıları ile o okullardaki öğrencileri toplam sıfat kullanımı arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır.

2. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgulara göre aşağıdaki öneriler getirilebilir:

—Yapılan araştırma ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımda kullandıkları sıfat sayısı ile Türkçe, Matematik ve Fen Bilgisi, İngilizce, Sosyal Bilgiler ders başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu saptamıştır. Bu nedenle ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerle başlayarak dilin kelime hazinesinin büyük bölümünü oluşturan isimleri ve isimlerden oluşup onları çeşitli yönlerden niteleyen ve belirten sıfatları öğrencilerin kazanımları sağlanmaya çalışılmalıdır.

—Öğrencilerin yazılı anlatımlarında duygularını, düşüncelerini, istek ve hayallerini anlamada sıfatların rolü anlatılmalıdır.

—Öğrencilere sıfat konusu teorik olarak anlatılmadan önce ilköğretim birinci kademedan başlayarak edebi metin örneklerinde sıfatın kullanıldığı yerler ve bu kullanımın anlatımı nasıl etkilediği gösterilmelidir. Öğrenci ilköğretimin birinci kademesinde anlatımda sıfatın rolünü kavradıktan sonra ikinci kademedan teorik sıfat anlatımına geçilmelidir.

—Teorik sıfat öğretimi sırasında sıfat çeşitleri ve terim konusuna bir ortaklık sağlanmalıdır.

—Yazılı anlatım sadece Türkçe dersine has bir etkinlik gibi görülmemeli ve bütün derslerde yazılı anlatım etkinliğine önem verilerek diğer ders öğretmenleri de öğrencilerin yazılı anlatımlarının gelişimi konusunda Türkçe öğretmeni gibi davranmalıdır.

—Türkçe dersinde başarılı olan öğrencilerin diğer derslerde de başarılı olduğu sonucundan hareketle anadilini iyi bilen ve kullanan öğrencilerin hayatın her alanında başarılı olacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle anadili eğitimine daha fazla önem verilmelidir.

—Anadili eğitimi ilkokulun birinci kademesinde başladığından sınıf öğretmenleri anadili konusunda bir Türkçe öğretmeni gibi yetiştirmelidir. Bu nedenle eğitim fakültelerindeki sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri ile Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerine temel dil becerilerinin ne olduğu ve öğrencilere nasıl kazandırılacağı çok iyi şekilde öğretilmelidir.

KAYNAKÇA

ACARLAR Funda ve DÖNMEZ Necate Baykoç, 30–47 Aylar (2,5–4 Yaş) Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, C.VIII, S.3, Ankara, 1992.

ADALI Oya, “Anadili Olarak Türkçe Öğretimi Üstüne”, Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı, Sayı. 379–380, Ankara, 1983.

AĞCA Hüseyin, Sözlü ve Yazılı Anlatımda Türkçe'nin Kullanımı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

Ahmet MİTHAT, “Yazı Yazmak Üzerine Bazı Bilgiler” Türk Dili, 1985.

AKARSU Bedia, “Dil-Düşünme-Dünya İlişkisi”, Bilim ve Ütopya Dergisi, İstanbul, 2001.

AKSAN Doğan, Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

AKSOY Ömer Asım, Ana Yazım Kılavuzu, Adam Yayınları, İstanbul, 1995, s. 11

AYPAY İrfan, Editör: Erdoğan BOZ, Türk Dili ve Kompozisyon, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı, Afyon, 2003.

BAŞTÜRK Mehmet, Dil Edinim Kuramları ve Türkçenin Anadili Olarak Edinimi, Pegema Yayınları, Ankara, 1998.

BAYKARA Arzu “ The Development Of Noun And Adjective Usage Among Turkish Preschoolers, (A Thesis Submitte To The Graduate School Of Socal Sciences Of Middle East Technical University, İn Partial Fullfillmnet Of The Requirements For The Degree Of Master Of Sciene İn The Department Of Psychology), Ankara, 2002.

BEYATLI Yahya Kemal, Kendi Gök Kubbemiz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005.

BİLGEGİL Kaya, Türkçe Dilbilgisi, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1982.

BİRİN Kazım, Türkiye Türkçesi Gramerinde Sıfat Sorunu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 2001.

BLOOM Benjamin, İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, (Çeviren. Durmuş Ali Özçelik), İstanbul, 1995.

BOZ Erdoğan, Editör Erdoğan BOZ, Türk Dili ve Kompozisyon, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı, Afyon, 2003.

BURDURLU İbrahim Zeki, KANTARCI İrfan, Ortaöğretimde Türkçe Öğretimi, Karınca Matbaacılık ve Ticaret Kolektif Şirketi, İzmir, 1971.

ÇİFTÇİ Musa, “Dilbilgisi Öğretiminde Temel Yöntem Yanlıları, Türkçenin Günümüzdeki Sorunları Paneli”, I. Türk Dili Etkinlikleri (29 Mart- 2 Nisan) Konferans ve Panel Etkinlikleri, Editör Erdoğan Boz, Eda Matbaası, Afyon, 2004.

ÇİFTÇİ Musa, Türkçe Öğretiminde Temel İlkeler, AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1, 1998.

Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:1318, Eskişehir 2001.

DELİGÖNÜL Mehmet, “ Türkçe Öğretiminin Genel Sorunları”, Türk Dilini Öğretimi Toplantısı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1988.

DEMİR Celal, “Türkçe Öğretiminde Gramer Terimleri Sorunu Paneli”, I. Türk Dili Etkinlikleri (29 Mart- 2 Nisan) Konferans ve Panel Etkinlikleri, Editör Erdoğan Boz, Eda Matbaası, Afyon, 2004.

DEMİREL Özcan, Türkçe Öğretimi, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2000.

DENİZ Zülfiğar, İlköğretim Akademik Başarı Ölçüleri ile Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Puanları Arasındaki Uygunluk Geçerliği Çalışması, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü)

DOĞRUEL Süheyla, KURTER Selçuk, GÜNDOĞDU Muzaffer, İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 7, Devlet Kitapları.

DÜNDAR Ali, Atatürk Devrim ve İlkeleri Işığında Eğitim ve Dil, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002.

EDİSKUN Haydar, Türk Dilbilgisi, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2004.

ELMACI Süleyman, İlköğretim’de Türkçe Eğitim ve Öğretimi (II. Kademe), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 1997.

ERCİLASUN Ahmet Bican, Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Basın Yayın Pazarlama A.Ş. , Ankara, 2004.

ERGİN Muharrem, Orhun Kitabeleri, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2001.

ERGİN Muharrem, Üniversiteler İçin Türk Dili, Bayrak Basım-Yayımları, İstanbul, 2002.

FERAH Aysel, Düşünce ve Bilgi Yapılarının Oluşumu Açısından Zarflar ve Edatlar, V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2004.

GÖKŞEN Enver Naci, Kompozisyon İlkeleri ve Antolojisi, Yüksel Test ve Eğitim Yayınları, İstanbul, 1977.

GÜLSEVİN Gürer, Editör Erdoğan BOZ, Türk Dili ve Kompozisyon, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı, Afyon, 2003.

GÜLSEVİN Gürer, Erdoğan BOZ, Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitapevi, Ankara, 2004.

GÜNEŞ Firdevs, Okuma- Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi, Ocak Yayınları, Ankara, 2000.

HENGİRMEN Mehmet, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınevi, Ankara, 1998.

I. Türk Dili Etkinlikleri (29 Mart- 2 Nisan) Konferans ve Panel Etkinlikleri, Editör Erdoğan Boz, Eda Matbaası, Afyon, 2004.

İlköğretim Okulu Ders Programları Türkçe- Yazı Programı (6-7-8), Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2002.

KANTEMİR Enise, Yazılı ve Sözlü Anlatım I. Yazılı Anlatım, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972.

KAPLAN Mehmet, Kültür ve Dil, Dergah Yayınları, İstanbul, 1986.

KARAALIOĞLU S. Kemal, Yazmak ve Konuşmak Sanatı, İnkilap ve Aka Basımevi, İstanbul, 1981.

KARABAĞ Seda, Dil Edinim Sürecinde Sözcüklerin Anlamlandırılması ve Kavram Gelişimi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimle Enstitüsü Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dilbilim Anabilim Dalı, Ankara, 1995.

KARADÜZ Ednan, İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sözcük Türlerini Öğrenme ve Kullanma Düzeyleriyle Kavram Edinimleri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Erzurum, 2004.

KARAKUŞ İdris, Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, Anıtepe Yayıncılık, Ankara, 2002.

KAVCAR Cahit, OĞUZKAN Ferhan, Türkçe Öğretimi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1989.

KEMAL Hamit, Türk Edebiyatı Tarihi, Kemal Yayınları, Ankara, 2003.

KORKMAZ Zeynep, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 827, Ankara, 2003.

MAGGEE Bryan, Yeni Düşün Adamları, Milli Eğitim Basımevi, (Çeviren: Türker Alkan), İstanbul, 1979.

Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Kılavuzu, 2004

ÖZ M. Feyzi, Uygulamalı İlkokuma Yazma Öğretimi, Anı Yayıncılık, Ankara, 1999.

ÖZBAY Murat, İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri – Alan Araştırması- Ankara, 2000.

ÖZCAN Ali Osman, Algıdan Yoruma Yaratıcı Düşünme, Avcıol Basım Yayım İstanbul, 2000.

SAUSSURE de Ferdinand, Genel Dil Bilim Dersleri, Türk Dil Kurumu Yayınları, (Çeviren: Berke Vardar), Ankara, 1976.

SEVER Sedat, Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997.

SOLMAZ Nurda, İlköğretim Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Faktörler, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı- Eğitim Programları ve Öğretim, İzmir, 2002.

TANSEL Fevziye Abdullah, İyi ve Doğru Yazma Usulleri, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1987, s. 1989

TEKİN Halil, Eğitime Ölçme ve Değerlendirme Mars Matbaası, Ankara, 1979.

TEMUR Turan, İlköğretim Beşinci sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Beceri Düzeyleri İle Okul Başarıları Arasındaki İlişki(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2001.

TOZAR Zeynep, “ Anladınız mı? No Problem!”, Bilim ve Teknik Dergisi, Dilin Serüveni Mart 2004.

Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22–23 Ekim 1993), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

Türkçe Sözlük-I, TDK Yayınları, Yeni Basım, Ankara, 1988.

UYGUR Nermi, Dilin Gücü, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001.

ÜNAL Meral, ÖNER M. Yavuz, BAYRAK Nevin, İlköğretim Türkçe Kitabı 6, Devlet Kitapları, İstanbul, 2005.

ÜNALAN Şükrü, Türkçe Öğretimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.

ÜNLÜ Mahir, ÖZCAN Ömer, Lise Türk Dili ve Edebiyatı 2, İnkilâp Kitap Evi, İstanbul, 2001.

VYGOTSKY L. S., Düşünce ve Dil, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1985.

YALÇIN Alemdar, Türkçe Öğretim Yöntemleri -Yeni Yaklaşımlar-, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.

YALÇIN Cevdet, Türk Dili ve Kompozisyon, (Planlı Konuşma ve Yazma Sanatı), ART Basın Yayın, İstanbul, 2001.

YÜCEL Bilal, “Sıfat- Fiil Terimi ve Başlıca Dil Bilgisi Terimlerinin Sözlüklerdeki İşlenişi”, Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı, Tür Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

ZÜLFİKAR Hamza, “Türkçenin Günümüzdeki Sorunları Konferansı” I. Türk Dili Etkinlikleri (29 Mart- 2 Nisan) Konferans ve Panel Etkinlikleri, Editör Erdoğan Boz, Eda Matbaası, Afyon, 2004.

EKLER

EK 1. Sıfatlarla İlgili Uygulanan Test Soruları

EK 2. 2003–2004 Eğitim Öğretim Yılı Uşak İli Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Bilgileri

EK 3. Yüksek Lisans Tezinin İlköğretim Okullarında Uygulanması İle İlgili Milli Eğitim Bakanlığı ve Milli Eğitim Müdürlüğü İzini

EK 4. Öğrencilerin Yazdığı Kompozisyon Örnekleri

